

STENOGRAFSKE BELEŠKE

NARODNE SKUPŠTINE

KRALJEVINE JUGOSLAVIJE

GODINA 1

BEOGRAD 1933 GODINE

KNJIGA 2

XXV REDOVNI SASTANAK

NARODNE SKUPŠTINE

KRALJEVINE JUGOSLAVIJE

DRŽAN 14 FEBRUARA 1933 GODINE U BEOGRADU

PRETSEDAVALI:

PRETSEDNIK

Dr. KOSTA KUMANUDI,

POTPRETSEDNIK

Dr. AVDO HASANBEGOVIĆ

SEKRETARI:

ANTE KOVAČ

GAVRO MILOŠEVIĆ

PRISUTNI GG. MINISTRI: Predsednik Ministarskog saveta Dr. MILAN SRŠKIĆ, Ministar bez portfelja Dr. ALBERT KRAMER, Ministar socijalne politike i narodnog zdravlja IVAN PUCELJ, Ministar bez portfelja Dr. DRAGUTIN KOJIĆ, Ministar trgovine i industrije Dr. ILIJA ŠUMENKOVIĆ, Ministar saobraćaja LAZAR RADIVOJEVIĆ, Ministar poljoprivrede JURAJ DEMETROVIĆ, Ministar gradjevinarstva Dr. STJEPAN SRKULJ, Ministar unutrašnjih poslova ŽIVOJIN LAZIĆ i Ministar za fizičko vaspitanje naroda Dr. LAVOSLAV HANŽEK.

POČETAK U 9 SATI 30 MIN.

SADRŽAJ:

- Pre dnevnog reda:** 1 — Čitanje zapisnika.
2 — Ministar inostranih poslova dostavlja primerak Zakona o međunarodnoj konvenciji o režimu stranih automobilskih vozila.
3 — Odbor za proučavanje zakonskog predloga o opštinama podnosi svoj izveštaj.
4 — Saopštenje interpelacija narodnog poslanika Jove Principa na Ministra unutrašnjih poslova i na Predsednika Ministarskog saveta.
5 — Ministar šuma i rudnika izveštava da će na interpelaciju Alojzija Pavličića odgovoriti kad se stavi na dnevni red; Ministar za fizičko vaspitanje naroda izveštava da će na interpelaciju Alojzija Pavličića odgovoriti kad se stavi na dnevni red.
6 — Otsustva narodnih poslanika.
7 — Molbe i žalbe.
8 — Razna akta.
- Dnevni red:** Produženje pretresa izveštaja odbora za proučavanje zakonskog predloga o izmenama i dopunama Zakona o izboru narodnih poslanika za Narodnu skupštinu.
- Govornici:** Todor Tonic, Miloš Dragović (tri puta), Dragutin Perko, Milovan Lazarović, dr. Franjo Gruber, dr.

Dragutin Kostić (dva puta), izvestilac većine Tripko Niković, izvestilac manjine Svetislav Hodera (tri puta), Vasilije Trbić, Ministar unutrašnjih poslova Živojin Lazić, dr. Živan Lukić.

Predsednik dr. Kosta Kumanudi: Otvaram XXV red. sastanak Narodne skupštine. Izvolite čuti zapisnik prošlog sastanka.

Sekretar Gavro Milošević pročita zapisnik XXIV red. sastanka.

Predsednik dr. Kosta Kumanudi: Ima li ko kakvu primetbu na pročitani zapisnik? (Nema). Primedaba nema, zapisnik je primljen. Izvolite čuti potvrđeni zakon.

Sekretar Gavro Milošević saopštava: G. Ministar inostranih poslova dostavlja Skupštini za njenu arhivu jedan potvrđen primerak Zakona o međunarodnoj konvenciji o režimu stranih automobilskih vozila.

Predsednik dr. Kosta Kumanudi: Ovo saopštenje prima se na znanje. Izvolite čuti odborski izveštaj.

Sekretar Gavro Milošević saopštava: Odbor za proučavanje zakonskog predloga o opštinama, podnosi Skupštini na rešenje svoj izveštaj.

Pretsednik dr. Kosta Kumanudi: Ovaj će se izveštaj štampati, razdati gg. narodnim poslanicima i staviti na dnevni red kad to Narodna skupština odluči. Izvolite čuti interpelacije.

Sekretar Gavro Milošević saopštava: G. Jovo Princip, narodni poslanik upućuje interpelaciju na g. Ministra unutrašnjih poslova o progonu železničkih činovnika iz Alipašinog Mosta.

G. Jovo Princip, narodni poslanik, upućuje interpelaciju na g. Predsednika Ministarskog saveta o postavljanju kvalifikovanih činovnika i otpustu penzionera.

Pretsednik dr. Kosta Kumanudi: Ove će se interpelacije dostaviti nadležnim gg. Ministrima. Izvolite čuti izveštaje gg. Ministara.

Sekretar Gavro Milošević saopštava: G. Ministar šuma i rudnika, izveštava da će na interpelaciju g. Alojzija Pavliča o katastrofi u Hrastniku i o redukciji rudara u Trbovlju — odgovoriti kada se stavi na dnevni red.

G. Ministar za fizičko vaspitanie naroda, izveštava da će na interpelaciju g. Alojzija Pavliča o radu Sokolskih društava i vatrogasaca — odgovoriti kada se stavi na dnevni red.

Pretsednik dr. Kosta Kumanudi: Ova saopštenja primaju se na znanje. Izvolite čuti odsustva gg. poslanika.

Sekretar Gavro Milošević saopštava: G. Juraj Duboković, narodni poslanik, moli za šest dana odsustva radi hitnih domaćih poslova; g. dr. Ignjat Tolić, narodni poslanik, moli za 14 dana odsustva zbog bolesti; g. dr. Milan Popović, narodni poslanik, moli za osam dana odsustva zbog bolesti; g. Anton Kreiči, narodni poslanik, moli za odsustvo od 14 do 18 februara radi hitnih privatnih poslova; g. dr. Branko Barać, narodni poslanik, moli za četiri dana odsustva radi hitnih privatnih poslova.

Pretsednik dr. Kosta Kumanudi: Prima li Narodna skupština tražena odsustva? (Prima). Tražena odsustva su odobrena. Izvolite čuti molbe i žalbe.

Sekretar Gavro Milošević pročita molbe i žalbe koje glase:

Dragiša A. Miletić, moli priznanje godina službe; Blagoje Pavlović, moli da bude preveden u VI grupu, koja mu po zakonu pripada; Avgust Mursalo, žali se na odluku Okružnog ureda za osiguranie radnika u Travniku; Nikola Lukić, moli priznanje godina službe za penziju br. 13919; Đorđe Stanišić, ratni invalid, moli da mu se u vidu narodnog priznanja, dade zakonska moć da se može reaktivirati u V grupu; Srećko Jezdimirović, Mijatović, moli za stalnu mesečnu pomoć; Svetozar Mišić, moli da mu se mesto invalide dodeli stalna mesečna pomoć; Petar N. Pavasović, moli priznanje godina službe; Aleksandar Ristić, moli za invalidsku potporu; dr. Mihailo Đoković, moli priznanje ratnih godina; Milorad Stoičić, žali se na rešenje Kasacionog suda; dr. Špiro Soldo, moli priznanje nacionalnog rada u godine državne službe za napredovanje i penziju; Jovka Marković, i Velimir Nikolić mole za stalnu mesečnu pomoć; Nedeljko Ninčić, moli priznanje godina službe; Andra Jović, moli priznanje godina službe; Budimka B. Bešić, moli za penziju; Bogdan S. Stojanović, moli priznanje godina službe; Serafina Grgić, moli da joj se dodeli udovička penzija po Zakonu o činovnicima iz 1923 godine; dr. Miloš D. Popović, moli da mu se prizna vreme od 2 aprila 1920 godine do 24 oktobra 1921 za koje je vreme bio u penziji; Đorđe

Milović, moli da mu se ponova dodeli ukinuta invalidska potpora; Živa Cvijanov, moli priznanje ratnih godina; Jovan Simeunović, žali se na Upravu rudnika „Ivanovo“ zbog otpuštanja iz službe i moli da mu se isplati otšteta; Božidar Damjanović, žali se na rešenje Višeg Invalidskog Vojnog Suda zbog ukidanja invalidske potpore; Arnold I. Štajn, moli priznanje godina službe; Selmo Dervović, moli da se njemu i ostalim muslimanskim veroučiteljima isplate neisplaćene plate za 1931 i 1932 godinu; Ljubica D. Šikoparija, moli priznanje godina službe; Ana L. Karaman, moli da sa penzijom bude prevedena na novi činovnički Zakon; Ljudevit Baričić, moli priznanje vojničkih godina za viši stepen osnovne plate; Dušan Vejić, i Savo B. Milošević, mole priznanje godina službe; Vlajko Cesar, moli da mu se isplati uplaćeni državni zajam 1919 g. u Din. 10.000 br. 14061; Vukosava Damjanović, moli da joj se isplati dosudena invalidska potpora; Numan Vujović, u ime muslimanskih veroučitelja, Sreza sjeničkog moli da se muslimanskim veroučiteljima isplate neisplaćene plate za 1931 godinu; Čira Zmajković i Slavko Stojković, mole za stalnu mesečnu pomoć; Šerifa A. Mujkić, moli za invalidsku potporu; Jozo Primorac, moli za pomoć u novcu ili hrani; Anka N. Mandić, žali se zbog otvaranja Vrbičke vinogradarske Zadruga u rudniku „Vrška Čuka“; Božana Tomašević i Radomirka Tomašević, mole da im se ponova dodeli ukinuta invalidska potpora; Đorđe Radić, moli za obustavu egzekutivne naplate; Martin Ivaniš, moli priznanje prava na penziju; Miško Ulčnik, moli priznanje lične penzije; Josip S. Stojanović, moli da bude preveden u stalnog državnog službenika; Rista Tadić, moli da mu se povрати oduzeto oružje.

Pretsednik dr. Kosta Kumanudi: Pročitane molbe i žalbe uputiće se odboru za molbe i žalbe. Izvolite čuti razna akta.

Sekretar Gavro Milošević pročita razna akta, koja glase:

Savez gostioničara, hotelijera i kavana Drinske banovine Udruženje ugostiteljskih preduzeća, Osijek, podnose pretstavke o izmenama u zakonu o državnoj trošarini na vino i rakiju. Udruženje ratnih invalida Prijedor, podnosi pretstavku o izmenama i dopunama u Invalidskom zakonu. Mata Grubišić i dr. iz Tučepa, podnose pretstavku o izmeni zakona o zaštiti zemljoradnika. Jugoslovensko šumarsko udruženje podnosi pretstavku o odvajanju poljoprivredno-šumarskih nauka iz sklopa Univerziteta. Trgovinsko industrijska komora, Zagreb podnosi pretstavku o projektu Uprave državnih železnica za povišenje celokupne robne tarife. Prinudno ugostiteljsko udruženje za varoš Niš i srez Niški podnosi rezoluciju o izmeni zakona o državnoj trošarini na vino i rakiju. Nikola Živanović podnosi pretstavku o zakonskom predlogu o zaštiti zemljoradnika. Razne organizacije i udruženja Dravske banovine podnose rezolucije o održanju svih fakulteta na Ljubljanskom univerzitetu Kralja Aleksandra I. Udruženje zanatlija, sreza Vlasotinačkog, podnosi rezoluciju o teškom položaju zanatlija i dr. Apostol Stanković i dr. iz Kuršumlije podnose pretstavku o produženju železničke pruge od Kuršumlije na Podujevo do Prištine. Sekretarijat sreske organizacije JRSD Crikvenica podnosi rezoluciju protiv punktacija dr. Trumbića, Korošeca i poslanice katoličkog episkopa protiv Soka Kraljevina Jugoslavije. Trgovinsko-industrijska komora Sarajevo, podnosi pretstavku o reformi železničke tarife. Glavni savez vlasnika zgrada i zmeljišta podnosi pretstavku o smanjenju poreske stope na nove zgrade i dr. Trgovinsko-industrijska zanatska komora, Podgorica, podnosi pretstavku o reformi železničke tarife. Banovinski činovnici i službenici Vardarske banovine sa svojo godišnje skupšti-

no u Skoplju, pozdravljaju rad Narodne skupštine. Udruženje zanatlija za srez mladenovački, podnosi rezoluciju o zakonskom predlogu o zaštiti zemljoradnika. Uprava poštansko telefonsko-telegrafsko Udruženje, Beograd podnosi predstavku o nezakonitom radu M. Ilića, Predsednika Kongresa P. T. U. Adam Nikolić i dr. podnose predstavku o izmenama činovničkog zakona od 1923 godine. Trgovačka komora, Beograd, podnosi predstavku o reformi železničke tarife. Dušan Lovrenski, u ime izvršnog odbora zemljoradničkih Zadruga, srezova Ruma, Irip, Srem, Mitrovica i Stara Pazova, podnosi predstavku o hitnom stavljanju na dnevni red zakonskog predloga o zaštiti zemljoradnika u Narodnoj skupštini. Zveza bojevnika, Ljubljana, podnosi predstavku o zakonskom predlogu o zaštiti zemljoradnika. Trgovačka komora, Beograd podnosi predstavku o zakonskom predlogu o opštinama.

Predsednik dr. Kosta Kumanudi: Pročitana akta primaju se na znanje. Prelazima na dnevni red: Produženje pretresa izveštaja odbora za proučavanje zakonskog predloga o izmenama i dopunama zakona o izboru narodnih poslanika za Narodnu skupštinu. Ima reč g. Todor Tonić.

Todor Tonić: Gospodo narodni poslanici, ko god je po ovom pitanju političkoga Zakona izbornog govorio ovde sa ovoga mesta, svaki se izjašnjavao kako govori otvoreno, i od srca, i dobronamerano. Pa eto, gospodo, i ja ću ovde sa ovoga mesta, baš da kažem: da ću najotvorenije i najiskrenije i najdobronamernije govoriti o ovom Zakonu.

Vlada je podnela čitav niz Zakona, i ekonomskog i privrednog karaktera, ali je danas izborni zakon takav zakon politički, koji ne samo da zanima ovo zakonodavno telo, nego čitavu našu zemlju, i ceo naš jugoslovenski narod. Kad se govori o politici vladinoj, ne treba, gospodo, smetnuti sa uma, da smo mi izabrani na platformi šestojanuarskog režima, ne treba smetnuti sa uma nikada i poreći da ovo zakonodavno telo, ova Narodna skupština, pa i Senat treba da omoguće kontinuitet šestojanuarskog režima.

Gospodo, mi svi dobro znamo, jer smo svi politički ljudi, šta je dovelo do šestog januara. Partiske strasti uzele su bile takav karakter, da je Narodna skupština bila u takvom stanju i u takvoj situaciji, da narod nije mogao da očekuje od nje ono, čemu treba da služi Narodna skupština i jedno zakonodavno telo. Mi znamo, gospodo, da su i starije države i mnogo stariji narodi, koji imaju veliku političku prošlost, koji se, takoreći, uzimaju kao ugled kod mnogih nacija i država, u izuzetnim situacijama, kad su njihove institucije, kad je njihovo pravno uređenje i kad su tekovine takvih država dolazile u pitanje, preduzimale takve akcije, koje su određene situacije diktovale, da bi se spasla država, da bi se spasle institucije i da bi se spaslo ono pravno uređenje. Pa, gospodo, kad govorimo o ovome zakonu, mi moramo da se setimo prošlosti i tih starijih naroda i država, koje su bile kolevke političkih sloboda, da su morali često puta da žrtvuju formu, da bi spasli sadržinu, da bi spasli pravne institucije i pravne norme, da bi, gospodo, spasli ono celokupno državno uređenje. Zato je, gospodo, akt našeg Kralja od 6 januara jedan veliki datum u našoj političkoj istoriji. I samo jedan istoričar, državno-pravni pisac, kad bude sve ovo cenio i kad bude pisao istoriju našu političku do 6 januara i posle, umeće da oceni značaj toga kapitalnog dela našeg milog Kralja Karadorđevića Aleksandra. (Uzvici: Živeo!)

I kao god, gospodo, što mi danas savremenici koji smo, takoreći, na toj liniji, ne možemo da oce-

nimo od kolikog je značaja i od kakve kapitalnosti ovaj veliki čin i akt, i kao god, gospodo, što se ne bi mogla da vidi jedna velika planina i jedan veliki vis kad se blizu njih stoji, nego je potrebno da se malo izmaknemo i vidimo sjaj i veličinu njihovu, da vidimo njihove razmere, njihov karakter, njihov sjaj i veličinu, — tako je isto i sa delom od 6 januara. I kad, gospodo, sve to znamo, onda — ja ću iskreno da govorim, a ja sam i pravnik čovek — ja ću da ukažem na to da u Ustavu dobro stoji: da mi nismo ustavna parlamentarna monarhija, nego samo da smo ustavna monarhija. I kad, gospodo, opozicija hoće, pošto-poto, da se čas pre vratimo na ono stanje od pre 6 januara, onda ja, gospodo, ne razumem opoziciju da li je ona iskreni pobornik i da li ona iskreno izlazi sa svojim razlozima ovde i da li ona iskreno izlaže ovde u Narodnoj skupštini svoj stav. Jer, gospodo, svi mi znamo razloge koji su nas doveli do 6 januara. I ja ću otvoreno da govorim. Mi pripadnici ove politike, šestojanuarske, iskreno i otvoreno govorimo pred narodom. Onaj koji želi da se vrate one stare partije od pre 6 januara, mi svuda u narodu otvoreno govorimo: Koje oko zaplakalo, neka ispadne. Jer, gospodo, mi znamo dobro do čega su nas dovele one partije i one političke strasti; znamo da je čak i krv morala da padne ovde u Narodnoj skupštini. I kada je iznesen sada pred nas ovde u Skupštinu ovaj politički zakon, mi treba da merimo i da budemo kalkulatori — ja moram tako da govorim, jer sam ja Leskovčanin, moji su ljudi pozitivni ljudi, kalkulatori, sve odmeravaju i računaju što rade, nigde ne prave skokove, nego kod njih sve ide na kantar, sve se meri na milimetar. Kad je, velim, vlada izišla pred Narodnu skupštinu sa ovim političkim zakonom, sa izbornim zakonikom, opozicija treba da bude, da se najblaže izrazim, takva, da njegove odredbe ceni onakve kakve su. I ja sam, gospodo, nekad pripadao jednoj političkoj partiji, koja je bila slobodoumna, ali sticaj prilika doveo nas je dotle, da mi moramo sada da idemo ovakvim tempom. Ja, gospodo, kad sam pročitao ovaj izborni zakon — a i sam sam učestvovao u njegovom donošenju — ja pravo da vam kažem, da govorimo ovde otvoreno, našao sam da je vlada izišla pred Narodnu skupštinu sa ovim izbornim zakonikom, da da mogućnosti i opoziciji i drugim građanima da se kandiduju, a ne da i u buduće budemo u Narodnoj skupštini jedni isti poslanici (Miloš Dragović: Rdav si advokat vladin, rdjavo braniš vladu).

Opozicija, gospodo, nalazi zamerke ovome zakonu što nije uveo tajno pravo glasa. Ja sam napomenuo razloge koji su, može biti, rukovodile vladu pa i mene da primimo ovo načelo javnog glasanja. Tajno glasanje, gospodo, više ima jedan karakter psihološki, karakter teoretski, a efekta, gospodo, nikad nije imalo. Naročito, gospodo, mi, politički ljudi iz predratne Srbije, mi koji poznajemo političku istoriju, možemo reći da u vremenima najvećeg pokreta, u jednoj velikoj i slobodoumnoj stranci, kojoj sam i ja pripadao, nije bila borba oko tajnog ili javnog glasanja, baš kad je donošten Ustav 1889 god., nije bila borba oko tajnog ili javnog glasanja, nego se borba vodila između naprednjaka i radikala o smanjenju cenzusa. (Miloš Dragović: I o samoupravama!) A baš je radikalna stranka bila ta koja je tražila javno glasanje, a naprednjaci su isticali i tražili tajno glasanje, ali su bili za veliki cenzus. Ja to znam kao politički čovek, ja sam to prou-

čio i ja sam to preživeo. Ja ne govorim, gospodo, na pamet. Jer ja ne samo što sam naučio i posisao iz dačkih klupa, nego sam naučio i posisao i na terenu. Ja sam sa narodom neprestano, ja znam političku istoriju, i ja vam zato tako i govorim. Kada su vlada i većina u svome izveštaju predložili javno glasanje verujte mi, gospodo, da su na to i Vladu i odborsku većinu rukovodili veliki politički i državni momenti. Rukovodili su ih, gospodo, zato što su država, jedinstvo i ovaj pravni red stariji i preči nego ma kakva druga teorija. (Miloš Dragović dobacuje). Gospodine Dragoviću, Vi mi uvek upadate u reč. Ja pitam, gospodine Dragoviću, Vas, a pitam i.....

Pretsednik dr. Kosta Kumanudi: Nemojte da pitate, gospodine poslanice!

Todor Tonic (nastavlja): Vas i opoziciju pitam i kažem da ja ne verujem da ste Vi iskreni pobornici tajnog prava glasa. (Miloš Dragović dobacuje). Gospodo, i ja ovde u Narodnoj skupštini glasam često puta javno, što ne bih želeo, ali se izjašnjavam ovde javno. Pitaćemo narod pa neka se on izjasni javno za jednu ili drugu politiku.

Ja ću, gospodo, otvoreno da govorim. I ako je opšte pravo glasa, Vi znate da cela nacija ne glasa, glasaju samo punoletni građani, glasaju samo oni, koji uživaju pravo glasa, a to je tek jedna petina našeg stanovništva. A pored toga, gospodo, danas sve što se radi radi se javno, da se zna. Hoće recimo starešina Zadruga da glasa. Treba da se zna za koga će glasati. Da li je kod njega baš tako budna svest da će uvek kada dođe na glasanje, glasati kandidata koga treba? Ovako, kada je javno glasanje, zna i žena i domaćin i oni koji su prispeli da budu regruti i svi, i muško i žensko, svi koji umeju svojom glavom da misle, da vode računa o tome kako će se državom upravljati i ko će da donosi zakone i da čuva i brani državu. To je važno, gospodo, jer to je baš jedan princip, jer su birači, glasači, oni, koji su kontrolori svega onoga što se radi u Narodnoj skupštini..

Vi znate da i narod kontroliše narodne poslanike, da kontroliše i šta govore i šta rade u Nar. skupštini, pa zbog toga i narodni poslanik mora da potčini sebe jednoj kontroli, da se vidi kako će da glasa. Potrebno je to i za svakog seljaka, za svakog građanina, trgovca i svakog glasača, jer jedna budna svest neće imati ništa protiv toga, kad dodje pred glasačku kutiju, da javno pusti kuglicu za onoga, za koga se rešio da glasa.

Ja smatram, kad bi vi iz opozicije bili iskreni pobornici tajnog prava glasa, da bi vi trebali da položite mandate, jer ste izabrani na principu javnog glasanja. Zbog toga ako ste tako veliki fanatici i pobornici tajnog prava glasa, ja očekujem da sutra čujem u Narodnoj skupštini: X, Y, Z podnosi ostavku na poslanički mandat, jer neće da sedi u Skupštini zbog toga što je izabran javnim glasanjem. (Miloš Dragović: A što si birao predsedništvo Narodne skupštine tajnim glasanjem?) **Pretsednik skupštine** je nešto drugo, ali ne zaboravi da ima puno manifestacija u Skupštini, gde se glasa javno.

Što je odborska većina usvojila da svaki srez ima svoga poslanika, ja to pravdam sa gledišta toga, što će se to čuti u narodu i kazati: Vi ste izglasali jedan zakon i povećali broj poslanika i to je dobro. Nije skupo, gospodo, za narod što će imati 20 i 30 poslanika više, nije skupo kad se uzmu na um prilike

teške, koje vladaju u našem narodu, u našoj zemlji i u celom svetu i kakve sve bede i nevolje pritiskuju narod. Zbog toga nije skup izdatak na ovo malo povećanje broja poslanika, koji imaju da štite i brane svoje ljude u srezu i da tumače državnu politiku i smisao države. Ta je funkcija velika i uzvišena i što će se dati koji dinar više, to neće faliti ni državi, niti našoj naciji, a na nama je da budemo složni i uvidjavni pa da stežemo na drugim stranama, da se ne troši i ne rasipa i na taj način da štitimo državne i narodne interese. Eto iz ovih razloga ja pravdam odborsko gledište izneto u članu 4 ovoga zakonskog predloga.

Što se tiče nosioca zemaljske liste, ja kao član odborske većine primio sam to, i to mora da se sprovede u duhu šestojanuarske politike, jer ova Skupština mora da bude kontinuitet izmedju stanja stvorenog šestim januarom i onoga što će se dalje postepeno razvijati. (Dimitrije On. Popović: Kako to misliš?) Gospodine Popoviću, protivan sam da bude nosilac zemaljske liste vezan baš za političku stranku i to stoga što Ustav ne uskrađuje ni jednom našem građaninu da se može kandidovati i da može pripadati ovoj ili onoj političkoj stranci sa jugoslovenskim principom.

Ne zaboravite, gospodo, da oko nas oganj gori. Vidite šta se dešava u Bugarskoj, šta je u Mađarskoj, vidite da je u Nemačkoj Hitler, vidite šta radi Gembeš i šta se događa u celome svetu, pa hoćemo li mi da budemo toliko lakoverni pa da preko svega toga olako predjemo. Kad je u pitanju spas naše države i pravnog reda u njoj, mi ćemo mnogo čemu da progledamo kroz prste. Jedan političar i državnik često mora da zažmuri na mnogo što šta, pa ćemo i mi malo zažmuriti, a nastaće bolji dani, pa ćemo imati izborni zakon napredniji. Za sadanje prilike i sadašnji momenat ovo je najbolje što je moglo da se učini i ja mogu da čestitam Vladi što je bila velikodušna da sa ovakvim predlogom izadje pred Narodnu skupštinu. To je moja reč. (Pljesak. Uzvici: Živeo!).

Pretsednik dr. Kosta Kumanudi: Ima reč gospodin Miloš Dragović.

Miloš Dragović: Gospodo mi se danas nalazimo pred rešenjem jednog vrlo važnog političkog fakta, koji ima za zadatak da organizuje političke prilike u našoj zemlji. Gospodo, tu se nema mnogo misliti niti lutati levo i desno i tražiti nove linije, jer su one jasne i čisto uklesane i trasirane linijom, kojom treba da se upute. Put je u glavnim konturama gotov, gospodo, samo bi trebalo radom Narodnog predstavništva i u prvom redu Kraljevske vlade da se taj trasirani put utaba i osposobi za saobraćaj — da se tehnički izrazim, a za politički život da se organizuju sve njegove političke konstruktivne snage u jednu bujicu za zdrav i normalan politički život.

Gospodo, odmah posle sastanka našeg 7. decembra mi smo se svi dogovorno izjasnili da osnujemo jednu jedinstvenu političku organizaciju jednu jedinu stranku svih onih, koji su na izboru od 8 novembra dobili narodno poverenje. Ta stranka, po mome shvatanju i dubokom uverenju, trebala je da stvori zdrav centar političkog opredeljenja naših narodnih masa, izradi svoj politički program i pode 6 januarskom linijom, koja je određena jasno i čisto. Ali, gospodo, ta stranka pored prvog političkog stapanja raznorodnih bivših pripadnika raznih plemena i raznih vera, trebala je da reši u prvom redu pitanja privredno krize, pitanja ekonomska i finansiska. Gospodo, čim smo došli, mi smo radili dva meseca dana forsirano da donesemo sve potrebne zakone, koji bi omogućili Narodnom predstavništvu i Kraljevskoj vladi da se uhvati u koštac s tom nemani.

Kao Titan smo izglasali zakon o privrednom veću, koje treba da bude savetodavno telo Kraljevskoj vladi i da daje potrebne predloge narodnom predstavništvu. Gospodo, taj je zakon bio hitan i mi do danas nemamo privredno veće. Mi ga nemamo a to je još žalosnije, što je to pitanje sam Njegovog Veličanstva Kralj u Prestonjoj besedi pomenao kao nužno i potrebno.

Ta nova stranka, koja je stvorena, mesto da bude zdravim putevima, ona nije htela da se bavi svim tim pitanjima i sa njima da se hvata u koštac i da počne organizovati narod u jednu političku stranku, da stvara oduševljenje za tu novu stranku kao i potreban član za to. Oni nisu to radili samo zato što nemaju poverenje u to njihovo nedonošće i samo zato što su se razmimoilazili u pitanjima ko je jači a ko slabiji i ko treba da vodi ljude a ko da sluša. (Tako je!)

Gospodo, na žalost inostrani listovi prijateljski raspoloženi prema našoj državi tu pre dva do tri dana doneli su saopštenje iz Beograda, kako je jedan Ministar u Vladi stavio pitanje nezadovoljstva zbog resora, koji zauzima, jer ima veliki autoritet u stranci i u zemlji. (Čuje se: Ko je to?) Nisam došao ovde da lično polemishem.

Gospodo, celokupan naš rad za ovu godinu dana protekao je u smicalimama i ujdurmama.

Uvek je ukazivano poverenje prema pojedinim ličnostima, prema jednoj bivšoj stranci ili prema jednom plemenu. Uvek se heterogeno radilo da smo mi mladi ljudi došli do gorkog razočarenja u ovo Narodno predstavništvo, i da smo došli do gorkog razočarenja prema ličnostima, koje su vodile ovu stranku i došli do ovoga stanja. I pre ovoga zakona mi smo došli ogorčeni u ovaj dom, i zato su prilikom pretresa ovoga predloga izbornog zakona, moji drugovi, tražili, da se kroz ovaj novi izborni zakon omogući narodu puna svest, da bi mogao da da svoje puno poverenje stranci i ljudima, koji treba da vode državne poslove. Tražili smo da u ovaj izborni zakon uđe tajno glasanje. Zašto smo ga tražili? I moj predgovornik zna vrlo dobro sa koliko teškoća naš narod ima da se bori, da bi slobodno upotrebio svoje pravo glasa. Doći će mu žandar, doći će mu predsednik opštine, koji se danas imenuje a ne bira, doći će mu finans, doći će mu sreski načelnik, doći će mu predstavnik kreditnih ustanova, i svi će ti ljudi njegovu svest da nrevare, i da ga ometu da on može po svojoj punom uverenju da da svoj glas. Što još više vredi osećanja našega naroda u ovome zakonu, to je to, što ni sama Kraljevska vlada nema poverenja u ovaj zakon i zbog čega je i unela u ovaj zakon razne kvрге da sputaju narod u njih, jer vlada sumnja i danas u nacionalnost našega naroda, a on to nije zaslužio, jer on ima mnogo snažnije poglede na našu državu i na njeno uređenje nego ona gospoda, koja sede vizavi od nas. Ja verujem, gospodo, da bi se i Kajmakčalansko kosti isprevrtale kao i oni koji su skapavali po tamnicama Austro-Ugarskih kad bi znali kako je danas u slobodnoj njegovoj državi. Gospodo, prilikom pravljenja zakona, vi znate, naročito znaju pravnici i Vi, gospodine predgovorniče, koja se načela i činjenice moraju uzeti u obzir, ako se hoće jedan dobar zakon. Da ne govorim o svima ostalim elementima, nego da kažem samo jedno, a to je da se je malo poštovalo narodno samoopredeljenje i narodni suverenitet, jer je to ono što će vam pružiti mandate. Kako se narod bude slobodno izražavao na izborima, takvi će vam sutra biti i narodni predstavnici.

Gospodo, još jedna stvar, sa kojom se ni jedan čovek ne može da pomiri, niti će i jednome svest ostati neuzburkana, a to je što se uvek sa ovoga mesta iz usta Kraljevske vlade govori kako se mora režim održati i sprovesti. Ali, gospodo, kad dublje pogledamo u paragrafe i u načela mi ćemo videti da su oličenje režima samo pojedine ličnosti, koje sede u vladi, a ne celokupni Jugoslovenski narod.

To je, gospodo, žalosno da je za vreme ovolikog političkog rada organizovana jedna jedina stranka, a to je JRSĐ. Gospoda nisu poslali u narod da šire ideje i načela da drže zborove i da tamo kažu i u pojedinim selima svoju mušku i odličnu reč za Jugoslaviju, nego su držali zborove

samo po velikim gradovima, naročito po onim, koji traže da se vaskrsnu stare partije.

Šta nam predviđa ovaj novi projekt Zakona o izborima narodnih poslanika? Sve moguće kalkulacije da se dođe do većine, do apsolutne većine, da se odnesu dve trećine mandata, koji će se srazmerno podeliti na sve banovine u zemlji, pa odbiti na one sreske kandidate, koji će možda imati po 500 glasova i doći u Narodnu skupštinu. To je tačno! Ja gospodo ne razumem da gospodin Tonić može blagonaklono govoriti o ovom izbornom zakonu, koji vredi osnovno načelo većine, koje naš narod hoće. Kako bi bilo, dragi Tošo, kad bi u opštini Leskovačkoj ispalo da manjina dobije vlast nekakvim izbornim sistemom, šta bi onda bilo, da li bi se u tebi uzbunila savest, da li bi onda protestovao? Jer, gospodo, onda bi trebalo da se klasificiramo, da dobijemo manjinu pa da dodemo u Narodnu skupštinu. Ako se ovaj izborni zakon pravi samo zbog pojedinih ličnosti, ja bih molio Narodnu skupštinu da donese zakon, koji bi im osigurao doživotni poslanički mandat, a nas da ostavi da donesemo pravičan izborni zakon.

Gospodo, zbog čega je pravljen ovakav izborni zakon i koji je princip u njemu uzet: da li sreski sistem ili broj stanovništva? Zetska banovina ima 241.000 birača a bira 33 poslanika, dok Primorska banovina ima 239.539 birača a bira 24 poslanika, odnosno 9 manje, Vrbaska banovina ima 246.694 birača a bira 25 poslanika, odnosno ima veći broj birača od Zetske banovine a bira 8 poslanika manje. Pa, gospodin Andelinović je jednom prilikom lepo rekao: ako hoćete da Tiroi bira više od Galicije, onda učinite da ta banovina bira više poslanika, onda izdajte dekret, ako treba da Zetska banovina dobije više poslanika, dajte da oglasimo da svaka opština dobije po jednog poslanika, ali ne, gospodo, da se ovako radi besprincipijelno, pa šta više nema ni kompromisa između principa. Ja to ne razumem.

Gospodo, zašto vlada beži od jedne stvari, a to je da se kandidati vezuju za stranke. Ima mnogo ljudi, koji danas sprovode jugoslovensku politiku, a bili su uvek na sigurnim mestima, na listama radikalne i demokratske stranke, dakle nije im prvina da svoju kandidaciju vezuju za političku stranku, jer političke stranke su, gospodo, uvek mnogo jača garancija za stalnost principa, koji ističe i ostvarenje programa, nego što su ličnosti koje se mogu svakoga momenta promeniti. I ja ću vam navesti jedan primer, šta znači stranka. Ako bismo uzeli, kao što vi mislite, da nosilac liste treba da bude samo jedna ličnost, pa gospodo, koliko do juče bio je nosilac liste, odnosno vođa partije g. Svetozar Pribićević, koji je na našu veliku žalost sada otišao u inostranstvo da se bori protiv svoje otadžbine u kojoj su ostvareni njegovi ideali i njegov politički program.

Ali s druge strane mi sa zadovoljstvom moramo konstatovati drugu činjenicu da su mnogi njegovi drugovi najbolji saradnici danas ovde i sa nama sprovode jugoslovensku ideologiju. Eto vam, gospodo, primera, kako je mnogo bolje vezivati izbore za stranku nego li za pojedine ličnosti. Ko nam garantuje da g. Uzunović neće otići sutra preko granice?! Ja u to sumnjam, ja u to ne verujem, ali uzimimo i takvu pretpostavku. I šta će biti onda? Svugde će se raširiti glasovi: i jedan njihov nosilac liste nalazi se u emigraciji! Nemojte, gospodo, da se obmanjujemo, ličnosti se menjaju, nije svaki dan sunce niti je svaki dan oblačno.

Jedna odredba ovoga izbornog zakona daje još jednu anomaliju, a ta je: autentično tumačenje njegovo ostavlja se Ministru pravde. Pa, gospodo, molim vas, zakon je sam po sebi jasan; ja na posletku ne bih imao ništa protivu tumačenja Ministra pravde, ali protivu autentičnog tumačenja njegovog tu nesumnjivo ima vazdan prigovora. Zašto će nam onda Državni savet, zašto će nam Kasacioni sud, ukiniti ih pa celokupan dalji rad po tome prenesite na Ministra pravde! Jer, gospodo, autentično tumačenje zakona o izborima narodnih poslanika, ja smatram da je ono i iluzorno i nepotrebno. Kad nisu uneli mnogo potrebnije stvari u ovaj izborni zakon, zašto baš unositi tu odredbu o autentičnom tumačenju?

Ovaj izborni zakon predviđa još jednu stvar nepra-

vičnu i zlonamernu „da se odnese šnur“. Ona se nalazi u jednom amandmanu g. Vasilija Trbića. G. Trbić je ovde odigrao istu ulogu kao i g. dr. Stojadinović: vlada ga kao ne bi primila, taj amandman, ali kao da je upoznata s njim, kao da ga podneo gospodin taj i taj! Odlučna vlada, gospodo, koja zna šta hoće i koja ume da izvede šta hoće, ona izlazi otvoreno pred Skupštinu i kaže: „Ovo vam je izborni zakon, pozivam vas da za njega glasate i kvit.“ Po tome izbornome zakonu predviđaju se izborni okruzi. Dobro, to je lakše za podelu mandata, ali tamo u tome predlogu na strani 9 stoji i ovakva jedna odredba: „U onim izbornim okruzima, u kojima zbir glasova sa svih ostalih zemaljskih kandidatskih lista iznosi manje nego broj glasova najjače zemaljske kandidatske liste, ovaj ostatak mandata deliće se među sve zemaljske kandidatske liste, računajući tu i listu, koja je u tom izbornim okruzima dobila najveći broj glasova.“

Ovi mandati, koji još pripadaju svakom izbornom okrugu, dodeliće se onim kandidatima, koji u svojim srezovima imaju apsolutnu većinu palih glasova, i to redom prema broja dobivenih glasova.“ Šta znači ovo, gospodo. Znači ovo, gospodo. Znači da onde, gde je glasanje gušće vladavice pored one tri petine dobiti još jednu petinu učestvujući u ovoj raspodeli glasova. Ovo je za opseniti prostotu, ovo je jasna izborna hajdučija — izvinite me za izraz, — ali je to tako jasno da o tome ne može biti nikakve sumnje. Iako ovaj izborni zakon ima nameru da naš politički život uputi pravilnim putem da dođemo do jedne zdrave opozicije, onda ste, gospodo, promašili cilj, jer opozicija se neće kandidovati, jer neće da se izlaže tiraniji i hajdučiji izbornoj i ostaće tamo, gde je danas. Isto tako mnogim vašim drugovima biće onemogućeno da dođu u Skupštinu, jer nisu dobili apsolutnu većinu u svome srezu.

(Todor Tonić: Šta ti brineš za druge?) Ja moram da mislim i o tebi, jer šta bi bilo od nas i od Skupštine da nisi ti ovde! Ako se, gospodo, želi da i opozicija uđe u Skupštinu i da učestvuje na izborima, što je nesumnjivo potrebno, jer kao što reče jedan naš drug, treba jedanput da se porvemo i vidimo ko je za državu a ko je protivu države; jer takvo je danas stanje da oni, koji su danas na ministarskim stolicama zauzeli su tako držanje da se o njihovom patriotizmu ne sme ni reč spomenuti; tako, da ja žalim da tehnika nije izmislila jedan aparat za merenje da se vidi, ko je veći ko manji patriota! Jer, gospodo, ovde se pod velom patriotizma rade stvari, koje bi u drugim zemljama bile nemoguće. I to, gospodo, ne može dalje da ostane i nema smisla da ostane. Ja molim, gospodo, narodne poslanike da se izvole složiti u tome sa mnom što će zbog ovoga amandmana vratiti izborni zakon u Odbor, da taj amandman Odbor prvenstveno prouči i da onda izađe pred Narodnu skupštinu. Jer, gospodo, Odbor je već napisao svoj izveštaj. Izveštaj se razlikuje mnogo od ovog novog amandmana, koji predviđa osobene izborne okruge, te ne bi bilo parlamentarno, ako hoćete da Vas lepo umolim, da se donosi jedan zakonski amandman, koji nije prošao kroz Odbor. Molim Vas bar ta parlamentarnost da se zadovolji, da se zadovolji forma, pa makar opet izašao ovako, ali neka se ispuni formalnost.

Glasaću protiv ovoga zakonskog predloga i molim da se usvoji ovaj moj predlog da se amandman vrati u Odbor.

Potpredsednik dr. Avdo Hasanbegović: Ima reč dr. Alojzije Pavlič.

Alojzije Pavlič: Gospodo narodni poslanici. Posle tolikih lepih i iscrpnih referata po predloženoj izbornom zakonu, posle tolike kritike uvaženih drugova osobito g. Mite Dimitrijevića, g. dr. Lukića, i dr. Metikoša bilo bi sasvim nepotrebno da se o tome predmetu raspravlja nego bi bilo shodno da se pristupi glasanju. Naprotiv smatram za potrebno, da i ja kritikujem ovaj zakonski predlog, da analizujem ideje na kojima bazira, da analizujem i ono, što su moji predgovornici o tom zakonskom projektu govorili neću da zastupam mišljenje ni izvestioca većine, ni

izvestioca manjine, već ću ja govoriti kao predstavnik sveopštih narodnih interesa, kao pristaša državnog jedinstva i interesa mladoga, nezaštićenoga čoveka i časti otadžbine.

Gospodo narodni poslanici, prije nego pristupim iznašanju kritike treba da napomenem da nije tačno i pravo, što manjina odnosno opozicija svraća svu krivnju na Kr. vladu. Ja poštujem Kraljevsku vladu i znam kako su teške prilike u našoj zemlji i da nije na mestu da se tu napada čitava Kraljevska vlada. Osobito poštujem gospodina Ministra unutrašnjih poslova Živojina Lazića, koji je kao ban Vardarske banovine sredjivao teške prilike u banovini. Osobito ne sme se napadati na njega, kada on trezveno vodi politiku i upravlja sa velikom ljubaznošću i mudrošću najtežim resorom: ministarstvom unutrašnjih poslova. Mi znamo, da je jedna od glavnih zadaća, koju je preuzela Kraljevska vlada i Narodna skupština: da se prilike u našoj zemlji normaliziraju i demokratiziraju. Treba da Vlada rešava socijalna, kulturna i ekonomska i finansiska pitanja i to u duhu jednakopravnosti i čistog jugoslovenstva. Pored toga što poštujem Kraljevsku vladu, moram da kažem, da naša Kr. vlada nije svega ispunila kako bi trebala po Kraljevskoj proklamaciji. Mi nismo rešili dobro ni jedno pitanje ni privredno, ni socijalno, ni finansijsko. Mi nismo smirili verske, plemenske, i regionalne prilike, već ta pitanja još postoje i njena traže se rešenja. Uzrok tomu jeste, pošto kod nas nemamo dovoljno trezvenih i kritičkih ljudi. Kod nas kao u današnjem svetu ne valja više grčka izreka „gnoti zauton“ — spoznavaj sebe, nego kod nas važi: „moja volja je pravo, moja ideja istina, ja sam država, ja sam politički nepogrešiv.“ Ima državnika koji misle da sve razumu, da sve znadu, da sve mogu i da je sve što učine — dobro, a gaze naravno i božju pravdu, gaze pravdu, istinu i slobodu, te ne znadu gde to vodi, jer se iz istorije nisu ništa naučili. Ovi državnici nisu trezveni, oni su svojih pobeđa pijani, svojih slabih ideja pijani i napolsetku ne dožive pobeđu već katastrofe. Osobito državnici, koji ne priznavaju naravnog prava niti priznavaju božijeg prava, koji ne poznaju prilike u svojoj državi pa još manje prilike u susednim državama, ovi državnici ne samo da nisu za svoj narod korisni, nego oni su i za susedne opasni i smetaju opći red, mir i poredak. Slobodan sam da upitam: ima li zakonski predlog o izboru narodnih poslanika sve etičke uslove, da postane zakon? Odgovara li čistoj jugoslovenskoj ideji, je li patriotski, je li moderan, vodi li stišavanju vjerskih, plemenskih i regionalnih prilika u našoj zemlji? Na ova pitanja treba da je jasan odgovor. Kakav je taj zakonski predlog, je li precizan, je li čist, je li razborit, jasan, da ga može razumeti svaki seljak, svaki radnik, a ne samo inteligent i pitomac juridičkog i tehničkog fakulteta? Zakon treba da je napisan tako, da ga može razumeti svako ko ga čita, da je jasan, da ne treba da se čovek muči i razbija glavu čitavu noć i dan, da ga razume. Ovaj zakonski predlog je tako komplikovan i zamršen, da ga već sam glavni odbor i Kasacioni sud neće moći tumačiti pravilno a još manje gosp. Ministar pravde (smeh) i da se neće mesec dana nakon izbora znati, ko je biran za poslanika. Nigde na svetu nema ovako nejasan, neprecizan i tako malo kritičan za-

kon! (Pljeskanje). Taj zakonski predlog je šišmiš, pošto je malo uzeto od majoritetskog sistema, malo od minoritetskog? Je li to D'ontov sistem? Neka mi ko obrazloži.

Gospodo narodni poslanici, ovaj zakonski predlog nije moralan, nije pravilan. Zašto nije moralan? Pošto favorizira najveću stranku. Parlamentat treba da je slika čitavog naroda, da je slika svih struja u narodu, da prikazuje sve prilike i situacije. Pošto je moguće da zavlada u državi manjina i da ima u Parlamentu većinu, i da vlada svojom voljom i nametne narodu zakone, koji nisu naravni, koji nisu pravilni, da vlada silom i šakom i prouzrokuje negodovanja, nevolju, atentate i revoluciju. Svi smo svjedoci, šta se dešavalo u Austriji i Madjarskoj i kako je došlo do sarajevskog atentata. Parlamentat treba da je verna slika naroda. U parlamentu treba da su zastupane sve jedinice, svi staleži, sve pokrajine, i da se nikome ne čini nepravda. Slušao sam sve govornike, koji su iznašali svoje primedbe o zakonskom predlogu, šteta da ne primamo stenografske beleške, tako da mi poslanici, koji smo zaposleni radom oko intervencija, ne znamo šta se dešava u skupštini. Teško mi je, što mogu da konstatujem, da su nekoji govornici potpuno nadahnuti sa fašističkim idejama. Nekoji govornici žele, da bi postali ministri i zato su protivu ovoga zakona. Gospodo, treba da znamo ko je protivu države i kad je protivu države. Jeli svaki, koji je protiv pojedinog ministra antidržavan? (Dragović, tako je, to je tačno!) i svaki koji je protiv Kr. Vlade i protivu njezine politike protudržavan? Nijel šta je to država? Država je organizirana politička zajednica, koja je priznata međunarodnim ugovorima. Država je ono, što je objektivno, je jedro političke zajednice i vekotrajno ili bar trajno više vremena i ravna se po zakonima. Država treba da se brine za čast i napredak svih državljana, a režim je danas jedan, sutra drugi. Danas je jedan ministar — sutra može biti g. dr. Lukić, ili Dragović — ili — čak i ja, (pleskanje) a svi ministri treba da poštuju zakone. Zakon je prvo. I onaj, koji je protivu zakona, je protiv države, (pljeskanje) čak ako je i ministar. A nikako nije protivdržavan onaj, koji je protivan mišljenju pojedinih ministara. (Pleskanje). Oni, koji zakon zloupotrebjavaju, oni su protivu države; oni koji govore, da su država, ti su najgori, jer oni prouzrokuju nevolju i izazvali su punktacije. (Pleskanje). Gospodo, mi svi znamo, da se je prošle godine prilikom debate o Prestonoj besedi i čitavu godinu govorilo samo o 6 januaru, o 3 septembru i 3 oktobru i pjevale se himne samo o patriotizmu i nacionalizmu. Po mome mišljenju to nije bilo dobro. Svaki, koji je došao ovamo bio je patriota. Ne samo mi! I naš narod i naš seljak, i naš radnik — moguće veći su patriote, nego mi, čak možda veći od pojedinih ministara. I ove godine vidimo da se govori u fin. odboru i ovde u Nar. skupštini o biskupskoj poslanici i o punktacijama, kad se ne zna govoriti o predmetu koji je na dnevnom redu. Stavimo si pitanje: ko je kriv da je došlo do biskupske poslanice? Treba ustanoviti dijagnozu, kako je došlo do punktacija. Pitajmo se jedanput, zašto je došlo do 6 januara? Zašto su govorili, da Radić nije učestvovao u političkoj debati u Narodnoj skupštini? Da li je bio Radić kriv? Poslanik gospodin Čirić, kojega pino poštujem, govorio je da je došlo

u Hrvatskoj do psihoze nepoverenja. A ko je prouzrokovao ovu psihozu? Zar ne Pribičević, koji je progonio Hrvate? Oni sa svojim idejama, koje nisu ni malo moralne, niti pravedne a još manje jugoslovenske, najviše su krivi da se još danas šire vesti, da je hrvatski narod nezadovoljan i protivu jedinstva naše zemlje. Da se osvrnemo na izborni zakon. Sa ovim zakonom može da se učini velika nepravda pojedinim staležima. Može da se učini nepravda pojedinim banovinama. I pošto ovaj zakonski predlog ne bazira na naravnom pravu, ne bazira na božjem pravu, ne stišava verske, plemenske i regionalne trzavice, ovaj zakonski predlog zato nije zakon i ne može biti zakon. (Dragović, može, kako da ne može — Kr. Vlada može sve!) Samo kad bazira na naravnom pravu — je zakon. Kadar sam da tvrdim, da taj zakonski predlog ne odgovara jugoslovenskoj ideologiji (to je tačno). Pošto na ovaj način neće da se reši nikad ni hrvatsko ni slovenačko pitanje, koja postoje i postojaće sve dotle, dok neće biti kod nas jednakopravnosti, dok neće zakon važiti za sve, bio to Srbin ili Hrvat ili Slovenac — sve dotle, dok se neće više pitati, šta si — nego da li si sposoban ili nisi? Moram da tvrdim, da ovaj zakon nije moderan i da će štetiti autoritetu narodne skupštine, ako ga primi i da će nauditi i državi, pošto inostranstvo kaže da kod nas nema slobode, već da vlada jedna klika. Mi svi znamo da inostranstvo dobro vodi računa o prilikama u našoj zemlji i to ne samo neprijateljski raspoloženo inostranstvu već i prijateljski raspoloženo. Mi svi znamo, šta su novine „Morningpost“ 24 XII pr. godine pisale o prilikama u našoj zemlji. Medju njima je i prijatelj, veliki prijatelj naše zemlje „Skotus Viator“, „Stejat“ i čak Pretsednik engleske vlade Makdonald. Mi znamo šta piše o prilikama o našoj zemlji uvažena revija „Nir Ist end Indija“ i šta piše Mis Kemp iz Londona, koja je bila primljena kod pretstavnika Vlade i dr. Mačeka i dr. Korošca, te koja je boravila u našoj zemlji 6 meseci i proučila sve prilike i na povratku u London iznela svoje mišljenje, naime da treba da dodje u našoj državi do pravog parlamentarizma i demokratizma. Isto pišu i svi engleski državnici, prijatelji našeg naroda. Zato treba da se donese za naše prilike čisto jugoslovenski, patriotski izborni zakon. Svi govornici su govorili o punktacijama i biskupskoj poslanici, a treba da se postavi pitanje, zašto je došlo do punktacija? (žagor i uzvici: šta je s punktacijama?) Molim Vas, gospodo, da me slušate! da ne lupate po klu-pama, premda sam mlad poslanik. Treba da postavimo kao kod bolesnika, dijagnozu, ako hoćemo da se izleči bolest (žagor). Gospodo, ja ne govorim u ime biskupa ni u ime katoličke crkve, nego u svoje sopstveno ime, pobudjen čisto subjektivnim motivima. Nemam nikakve veze sa biskupima. Do biskupske poslanice je došlo zbog starog pitanja: ko ima prava na odgoj i vaspitanje dece? Ima li to pravo samo jedan režim, ili ima pravo crkva — ili imaju pravo roditelji? Pravo na vaspitanje i odgoj dece imaju jedino roditelji. Bili oni pravoslavni, katolici ili — framasoni. Svaki u svom duhu. Ako su pravoslavni, neka se vaspitavaju u pravoslavnom duhu, ako su katolici u katoličkom duhu, a država ima samo pravo nadzora (žagor). Deca pripadaju roditeljima i državi. A država nema monopola u tome. Ove

ideje su naravne, a one, koje hoće naturati režim, naime da država ima isključivo monopol vaspitanja i odgoja su nenaravne, materijalističko-makiavelističke. Treba da znate, da je predstavnik biskupske konferencije i predstavnik pet miliona šestohiljada katolika, dr. Bauer više puta dolazio u Beograd i tražio intervenciju kod pojedinih ministara, pa nije bio primljen, i njegovi predlozi nisu bili uvaženi. (Žagor). (Glasovi: Ko ga nije primio?) Gospodin Ministar dr. Kojić i dr. (žagor). Iz toga fakta, gospodo, možete razabrati, kakve su kod nas prilike, da ovakav jedan predstavnik ne može da govori s ministrima. Gospodo, treba da znate, da se kod nas radi, što pojedini ministri hoće! A to je zlo! A pošto pak kod nas i katolička crkva nema prave slobode, zato je došlo do biskupske poslanice. Gospodo, treba da znamo, da ima ta poslanica potpuno religiozni karakter, pošto je prvo religija a ne kako misle u Rusiji komunisti i nekoji kod nas, da religija ne igra nikakve uloge u državi, dok je ona od najvećeg značenja za državu. (Uzvici: Država je prva!) Vi svi znate da kod nas postoji istočna i zapadna kultura i u tom pitanju je najveći problem naše države i treba da se ovo pitanje mudro reši (žagor; predsednik zvoni i moli poslanike da se smire). Kod nas nema slobode (glasovi: kako to vi znate?) Bio sam kao profesor gimnazije, premda sam patriota, dva puta disciplinski kažnjen (žagor). Ako mi hoćemo da se kod nas verske i plemenske strasti stišavaju, potrebno je, da Vlada i mi svi poštujemo zakon. Zakon je prvo, i svaki koji gazi zakon, je protivu države. Treba da znate da je bilo punktacija i pre 6 januara, pošto Hrvati i Slovenci nisu bili zadovoljni. (Jedan glas: Kako možete vi govoriti da Hrvati nisu bili zadovoljni?) Mogu. Moja stara majka je bila Hrvatica, za to sam ja i Hrvat i Slovenac. Mogu da kažem, da je velesrpska hegemonija bila kriva, da nije došlo do smirenja, i ako bi kod nas vladala pravda i jednakopravnost i sloboda, ne bi došlo do biskupske poslanice i do punktacija. (Žagor). Treba da znate, ko je u Dravskoj banovini prouzrokovao punktacije? Jedne ili druge. Ima ih dva primerka. Nije kriv gospodin Ministar Pucelj — nego onaj drugi Ministar. (Žagor. Glasovi ko je taj Ministar?) :Gospodo,, godine 1928 drugog avgusta u broju 189, političkog lista „Jutra“ objavio je gosp. Ministar Kramer punktacije, koje se ni u čemu ne razlikuju od punktacija Korošćevih. Još su one više plemenski orijentisane i tako isto regionalne. Slobodan sam da vam ih pročitam, pošto treba da se s tim punktacijama upoznate. (Glasovi: čujmo, čujmo). „Za preporod države, jednakost i slobodu. Klub Seljačko-demokratske koalicije, kao predstavnik hrvatskog naroda i onih delova srpsko-slovenačkog naroda, koji su bili udruženi u zajedničkoj borbi za jednakost i pravo seljačkog naroda u svojoj sednici u Hr.. Saboru u Zagrebu 1 avgusta 1928 godine su utvrdili:

1. Da okrnjena Narodna skupština sazvana 1 avgusta 1928 god. u Beogradu nije ovlašćena primati zakone za svu državu i zakoni koji bi bili primljeni, osobito finansijske obaveze proglašavamo za ništavne i za stanovništvo prečanskih krajeva za neobavezne.

2. Utvrdjujemo, da su Kraljevina Hrvatska i Crna Gora i sve narodne individualnosti, koje su bile zastupane u Narodnom Veću stupile svojom voljom u

državnu zajednicu — Kraljevinu Srbiju i da se pri tome nisu odrekle istoriskih, državnih i narodno političkih individualnosti, u korist druge izmedju združenih pokrajina već u korist državne zajednice SHS. (Ministar dr. Kramer: Nemojte da falsifikujete) i da su bili korak od 1 decembra 1918 godine i ustav od 28 juna 1921 godine izrađljivani za utvrdjenje nekađanje Kraljevine Srbije nad svima ostalim pokrajinama i narodnim djelovima. Zato izjavljujemo, da je dosadašnja državna uredba u celosti uništena, sa znanjem i dogadnjem i da smo spremni otvoriti borbu za novo državno uređenje, koje će zajamčiti potpunu ravnopravnost svih navedenih individualnosti. Nadaljni sklepi biće dani, kada će biti gospodin predsednik Stjepan Radić u položaju sudjelovati sa našim radom. Seljačko demokratska koalicija poziva sve političke stranke i skupine u prečanskim krajevima, neka se pridruže toj njezinoj akciji u borbi za jednakost i ravnopravnost. Od seljačkog naroda u Srbiji, kao od sviju Srbijanaca, koji ne odobravaju politiku hegemonizma, očekujemo, da će svojim stavom pospešiti pobjedu tih velikih načela, koja jedino mogu rešiti našu državnu jedinicu.“

Rasto Pustoslemšek: (Što Vi spominjete šta je bilo pre 6 januara?)

Alojzije Pavlič: Ja mogu da tvrdim, nikako to ne zaboravite, da u politici nema opraštanja (jedan glas: crkva oprašta svima!). Oprašta pojedincima grehove Bogu a ne političke grehove.

Potpredsednik Dr. Avdo Hasanbegović: Molim Vas, g. poslaniče, da završite govor, prošlo je Vaše vreme.

Alojzije Pavlič (nastavlja): Jedan Ministar je kazao: Ako Hrvati i Slovenci neće da slušaju, mi ćemo ih „mit pulfer und blaj“ sa puškama i kanonama savladati. Gospodo, kad tako govori jedan državnik, onda nije državnik ove zemlje. (Graja i glasovi: Ko je to govorio?) Ako je jedan Ministar, koji je šestog januara zaklinjao svoje verne drugove, govorio da je potrebna revolucija, to nije onda državnik. Ako je jedan Ministar, koji je danas ovde, kazao 1928 godine, da neće više doći ovde u Beograd, a ja zato imam dokaza i svedoka, i uvredio Nj. Veličanstvo Kralja, a Pribičević ima ovo pismo, kakav je onda ovaj jugoslovenski državnik?! Narod kod nas u Savskoj i Dravskoj banovini treba da se ispituje i treba da se zna, zašto je došlo do punktacija. Treba da se zna, da danas Korošec ima u Sloveniji 80%, Pucelj 15 a Kramer 5%. To govore brojevi, gospodo, u čitavoj našoj zemlji. Kad bi se kod nas radilo u duhu jugoslovenske ideologije ne bi došlo do punktacija. Kako se može proglasiti Korošec za veleizdajnika, koji je bio više puta Ministar, pa čak i Predsednik Kraljevske Vlade i to u ono vreme, kad je bilo najopasnije i spasao našu državu građanskog rata?! Ko može posumnjati u njegovo patriotstvo i da bi on bio protivu države i protivu Kralja?! Istorija će utvrditi, da su zvanične punktacije podvale. Kako to utiče na inostranstvo, ako se proglašava jedan bivši Predsednik vlade za veleizdajnika i kako smatraju naš rad u Skupštini i kolika se šteta nama čini zbog ovakvog shvatanja?!

Potpredsednik Dr. Avdo Hasanbegović: Molim Vas, g. poslaniče, da završite.

Alojzije Pavlič: Zaključujem svoj govor i izjavljujem, da ću glasati protiv.

Potpredsednik Dr. Avdo Hasanbegović: Ima reč narodni poslanik g. Dragutin Perko.

Dragutin Perko: Gospodo narodni, poslanici, nakon ovih mnogih dosadanih govora, ja ću biti kratak.

Ja ću, gospodo, da govorim samo o onom jednom pitanju, i da se na njega osvrnem, koje govori o nosiocima liste.

Ako se usvoji Vladin predlog, da može svako da bude nosilac zemaljske liste, i da od njega zavisi da da, ili da ne da pravo drugima da se kandiduju, onda će da nastupi ono, o čemu je govorio lepo izvestilac odborske manjine g. Svetislav Hodjera. Ovo odobrenje nosioca zemaljske liste važi samo privremeno, do izbora narodnih poslanika, a posle izbora svaki izabrani narodni poslanik može da se opredeli kako hoće. On može da ode čak i u krajnje levičare — komuniste. Nosilac liste za ovakvo držanje svojih kandidata ne snosi ni moralnu, ni političku odgovornost.

Ako se usvoji ovaj sistem, može se dogoditi, da može biti izabran za poslanika, i neko ko je napisao ovaj članak, koji ću sad da vam pročitam u izvodu. Taj članak izašao je u listu „Novosti“ od 22 januara ove godine, koji je publikovao jedan bugarski list, a koji je napisan protivu naše države. Evo šta kaže u tom članku:

„Kao dobar Bugarin, patriota, ja vam iskazujem svoju veliku odvratnost, i prokletstvo, na vašem mizernom radu koji vršite u Bugarskoj, pa zato želim da vam naglasim istinski izraz bugarskih osećaja, i to ne službenim putem, kojim se diplomate služe, već narodnim patriotskim osećajem Bugarina, koji osjeća elementarnu mržnju prema vama, i prema svemu što je srpsko i šumadinsko.

Ako danas ne dolazimo da vam razbijamo prozore na poslanstvu i konzulatu, toga ne činimo samo zato, što smo strpljivi, jer čekamo čas, kad ćemo doći tamo da vam razbijemo glave.

Jer znate, gospodo, da Slavenstvo ne može ostati samo na vama, na tri miliona srpskih svinja, koje sada upravljaju Balkanom. Protiv vas, ne krijemo, organizuje se sistematski, tačno smišljeni plan, po kome treba da budete poklani i pobijeni kao marva, da bi pobijela istinska pravda i sloboda u Sloveniji, Hrvatskoj i Makedoniji.“

Molim vas, gospodo, to je otvoreno napisano u novinama. Je li to politički bilo da se dozvoli, da se ovakav članak pusti u štampu?! Ja mogu da vam kažem samo jedno, a to je, da oni ljudi koji simpatizuju ovakvom članku, da oni ne spadaju među one, kojima bi trebalo dati nosištvo liste kad dodju izbori.

Ja i moji prijatelji stojimo uvek nepokolebljivo na Jugoslovenskom jedinstvu. Zato smo mi protivu ovakvih nosioca zemaljske liste, jer bi na taj način mogli da dodju do izražaja i ovakvi ljudi, kao što su ovi koji su pisali ove članke.

Zato ja izjavljujem u ime svojih drugova, i svoje, da ćemo mi glasati protiv ovoga predloga zakonskog, i da ostajemo ono što smo, i do sad bili, a to je istinski pobornici i najčvršći stub narodnog jedinstva. (Burno pleskanje i živo odobravanje).

Potpredsednik Dr. Avdo Hasanbegović: Ima reč g. Dr. Dragutin Kostić. (Nije tu). Ima reč g. Milovan Lazarević.

Milovan Lazarević: Gospodo narodni poslanici! Neosporan je fakat, da je jedan od prvih uslova za političko i normalno sređivanje u jednoj ustavnoj zemlji, dobar izborni zakon, koji bi narodu ogarantovao i omogućio: punu, pravu i istinsku slobodu u njegovom slobodnom određivanju prilikom izbora. Samo kad iz te njegove slobodne volje, bude stvoren Parlament i to od onih njegovih pretstavnika, koje je on svojom svešću i slobodnom voljom birao i izabrao, i u kojima on ima puno vere da će ga istinski i pošteno u Narodnoj skupštini zastupati i njegova prava i njegove interese чувати. Samo takav i jedino, gospodo, takav parlament, utvrđuje narodno poverenje i imaće potreban autoritet. Svaki drugi način, neće postići ovaj osnovni princip na kome Parlament u svakoj politički sređenoj zemlji počiva.

Ako se ovo ne želi, neka se to otvoreno i kaže, jer bi ja prema tome imao da ocenim, da li uopšte ima smisla da ja i moji drugovi koji ovako kao i ja misle i dalje u ovom Parlamentu ostanemo. Ovakav sistem koji se sa ovakvim nazadnim i reakcionarnim zakonskim predlozima sprovodi, niti je diktatura, niti želja za narodnom voljom i njegovim građanskim pravima, već neka narocita vrsta švercovaња посланичких мандата, непозната у културним земљама.

Ни уком случају ја не би могао гласати за овакав законски предлог о изборима народних посланика, јер би тиме себе демантовао и плуноу на своју политичку прошлост. Ја сам, господо, један од оних који сам са мајчиним млеком посисао идеју о слободи избора, о грађанским слободама и правима и о парламентарном систему државне управе. Овај законски предлог у супротности је са тим мојим политичким схватањима и идеалима и ја морам стога бити противан оваквим законским предлозима.

Мој положај као политичког човека, који се 39 година борио за грађанске слободе и народна права, за слободу штампе, збора и договора, не допушта ми да будем солидаран са оваквим законским предлозима којима се све то спутава и ништи.

Овим делом земљине кугле пре нас, прошле су многе генерације. Вероватно, да оне од нас нису биле паметније, културније и просвећеније, али су бар знале шта хоће, — што онима који данас овакве законске предлоге подносе Народној скупштини не достаје.

У својим многобројним и разним говорима и изјавама и господин Председник владе и многи од господe Министара, говоре о грађанским слободама и правима које на сваком кораку газе и спутавају. Певају песму о слободи штампе, а ми смо на велику срамоту земље доживели да се и говори народних посланика цензуришу, због тога народ нема могућности да се обавештава о раду својих посланика. Изгледа, да је настало право глуво доба.

Оно што је на небу сунце, не треба заборавити да је то на земљи слобода штампе, без ње слободном народу нема живота. Певате песму о слободи збора и договора. А ваше власти у земљи забрањују да се грађани могу скупљати и договарати о најпречим потребама својим. Дозвоља-

вате слободу збора само зеленашима, кад треба да се договоре како треба да опљачкају један цео народ, као што су радили од ослобођења нашег до данас.

Заборавља се да је наш Владалац земље у својој Престоној Беседи при отварању првих седница Народне скупштине, апеловао на Владу и Народну скупштину, да прву и највећу бригу и старање посветимо подизању нашег земљорадника.

Дадосмо, господо, у својој адреси упућеној нашем Владоцу свечану реч, да ћемо Његове жеље као Његов аманет својим радом и испунити. Шта урадисмо са тим нашим обећањем? Од свега тога израдисмо један законски предлог, којим би се у овим тешким приликама економски наш земљорадник сачувао од пронасти да не постане бескућник и да би се заштитио од навале ненастих банкара и зеленаша, као гладних зверова кад остану без плена. Па и тај једини законски предлог, који је био стављен на дневни ред, под земне и невидиве силе, успеше својим утицајем да га скину са дневног реда повредом закона. На овај закон о заштити земљорадника чекала је цела земља, па и они једини данас стоји у једној великој неизвесности и ледби између живота и смрти. Изгледа по свему да ће зеленаши успети и сада да његову судбину запечате, а нашег земљорадника оставе и даље њином плену. Где нас овакве радње воде?

Шта се уопште са оваквим законским предлогом мисли да постигне?! Ако се жели да се стање у земљи поправи, ако се жели да се створи један солидан систем демократије и народних права и слобода, оваквим законским предлогом то се постићи не може. Избегава се демократија која мирни и уједињује, а доноси се закони који народ драже и разједињују. Избегава се пут којим се ауторитет Парламента уздиже, а ради се оваквим поступцима на његовом рушењу.

Пут којим се иде не ваља. Систем земаљских листа, отежава народу употребу његових права. Од воље носноца земаљске листе зависи да ли су читави крајеви у земљи у могућности да даду кандидате и ако претстављају већину, или не. Зависи дакле, господо, да ли ће имати свога претставника у Парламенту или не.

Систем јавнога гласања који се овим законским предлогом жели да спроведе није добар, он неће дати Парламенат који би био израз воље народа и у кога би народ имао вере, већ ће бити израз силе владајуће групе, која има у рукама власт.

Економски слабе и зависне масе народне, неће код јавнога гласања моћи да свој глас употребе по својој вољи и савести, већ по вољи економски јачег.

Овакав предлог законски чини рђаву услугу земљи и нашем народу и крајње је време да се са оваквим методама престане.

Ми видимо данас, господо, у појединим деловима наше државе, честе и кобне жеље за подвајање државе, на челу којих стоје на велику жалост и један бивши претседник владе, који је више пута у овој земљи од ослобођења па до данас био министар разних портфеља као и министар после 6. јануара. Све ово преставља знаке болесног стања

данашње земаљске управе.

Доношењем оваквих назадних закона, често се правда разлозима одметништва појединих политичких бродоломника од државе, од којих су једни погубили министарске положаје, а други који теже да их добију. Уцењује се и блефира, са највећим светњама ове земље, на рачун целога нашег народа.

Дакле, зашто, господо, да цео наш народ пади због неколико безумника, плаћеника и туђинских измећара и агената? Погубили смо, господо, због оваквих, оно што је једном народу за његово слободно развиће најпотребније, — изгубисмо оно што човека чини човеком, само због уображене опасности по државу. (Аплауз, одобравање и узвици: Тако је!)

Мене који пратим догађаје у земљи, мора и да изненади и да зачуди како се могу изјаве неколицине уображених и неуравнотежених политичара о пунктацијама и сепаратизму, уопште трагично узимати!

Наша држава Краљевина Југославија, није пролазно дело, она није створена преко ноћи, она се стварала у самој свести и срцима најбољих њених синова читавим вековима. Она почива на темељима јачим од сваког бетона и челика. У њеним темељима узидане су кости најбољих синова њених, натопљених крвљу њиховом. Потомци оних који створише ово велико национално дело, — јединство народа и државе, примили су на себе завет да је сачувају и они ће је, господо, и по цену нове крви и нових жртава и сачувати. Варају се сви туђински измећари и плаћеници, да ће темеље наше националне државе и јединства народног потрести, и довести у питање. Патриоте земље могу због овога ништавног уображења да буду спокојни.

Запитајмо се, господо, шта је привлачило предатној Србији наша племена која су под туђином била да се са нама уједине?... Позната је ствар свакоме, да нико не тежи и не жели да иде у мрак, већ сваки тражи светлост. Малена Србија са својим познатим грађанским слободама и народним правима, као и слободом штампе, збора и договора, са правим и истинским парламентарним системом државне управе, служила је као пример много већим, старијим и културнијим државама од ње. Она је својим слободама и грађанским правима светлила као сунце на небу. Она је била привлачна снага, те су јој сва браћа неуједињена тежила и јединство државе и народа са њом тражила. Као таква, она је била идеал браће наше. То је помогло те смо идеале нашег народног јединства и остварили и тиме створили једну заједничку, националну и недељиву државу — Југославију.

Шта је данас, господо? Поред оних туђинских плаћеника слугу и робова покојне Аустрије, одмећу се од ње на жалост и они који су били од почетка за државу, па поред њих неки од бивших министара и претседника Владе. (Гласови: Тако је! Одобравање). Размислите, господо, где ће нас ово одвести?

С тога, без обзира на претње неколицине политичких сецкеса и сепаратизму, земљи нашој треба дати добре законе који ће нашем напаћеном народу створити боље услове за његов развитак и напредак, и који ћему дати вере у његову бољу

будućnost. Hoćemo zakone koji će narod uvek omiliti da i u buduće voli svoju državu kao što je uvek voleo i koji će biti ponosan što je podanik našeg uzvišenog Kralja Karađorđevića, pod čijim su vođstvom i ujedinjena naša plemena a za čiju su slobodu i pretci našega Vladaoca davali sve, pa i živote svoje.

Gospodo! Ma da sam član skupštinske vladine većine, ja za овакав законски предлог не могу гласати. — Остајући тиме доследан својој политичкој прошлости, ја ћу гласати против.

Potprednik Dr. Kosta Popović: Ima reč Dr. Franja Gruber.

Dr. Franja Gruber: Gospodo narodni poslanici, jedan tako važan zakon kao što je ovaj koji pretresamo i koji se odnosi na organizaciju zakonodavne vlasti u širem smislu reči, može da se u današnje vreme oceni samo sa ovoga gledišta: da li i u koliko odgovara savremenim načelima demokratije i parlamentarnog režima, po gotovu, ako se uvaži da je jedan od glavnih potstreka zadonošenje ovoga zakonskog predloga, po rečima poštovane Vlade, bio taj da se s njime može zvesti normalizacija političkog života. Ako pod tim vidom ogledamo ovaj zakonski predlog onda moramo nažalost sa gledišta savremene države konstatovati poraznu činjenicu da se sa ovim zakonskim predlogom odalečujemo u tolikoj meri od parlamentarnog i demokratskog tipa da nas taj zakonski predlog baca u jednu izolovanu situaciju u toj oblasti javnoga prava. Suština ovoga zakonskog predloga je ta da želi da obračuna sa demokratskim elementom. Medjutim načela demokratije toliko su prodrli u svest naroda da ona danas predstavljaju garanciju za pravo čoveka i građanina. Demokratska ideja postala je duševna svojina i jedan sastavni deo političke ideje naroda. Uхватiti se u koštac sa tako moćnim faktorom nenioguće je, opasno i danas, po mome mišljenju, kasno.

Gospodo narodni poslanici, zakonodavna vlast u svakoj modernoj državi pa tako i kod nas vrši se kolegijalno. Ona je poverena jednom izvesnom skupu ljudi. Nju ne izvršuje pojedinac nego zajednica ljudi koji se biraju po izvesnom sistemu. Ova kolegijalna narav zakonodavnog tela proističe iz prirode poslova zakonodavne vlasti. Kao što znate zakonodavne vlasti ne rešavaju pojedine konkretne slučajeve, iz prakse života nego se bave stvaranjem apstraktnih pravila koja vrede za neodređeni broj slučajeva.

Stvaranje ovakvih opštih apstraktnih pravila koja tehnički nazivamo zakonima, iziskuje da diskusija o tim opštim pravilima bude što obimnija, što iscrpnija i objektivnija, a to se može postići samo onda ako se u zakonodavnom telu čuju razna mišljenja, ako se ta razna mišljenja koja se u toj sredini budu čula, mogu uzajamno pobijati da bi se najzad dobila kompromisna i životu odgovarajuća rešenja. Prema tome sama priroda poslova zakonodavne vlasti iziskuje kategorički da u narodno predstavništvo udje dovoljan broj predstavnika raznih mišljenja u narodu pa i onih iz manjine, jer i ako su u manjini u narodnom predstavništvu njihova su mišljenja često puta odraz mišljenja i raspoloženja većina naroda.

Ovaj prvi uslov kojim treba da bude obeležen svaki savremeni izborni zakon ne možemo naći u današnjem predlogu izbornoga zakona koji nam vlada

predlaže. Jer, ako shvatimo demokratiju kao izražaj organizovane društvene solidarnosti onda nam ovakav sadržaj demokratske misli nalaže da ekonomski jači ne smeju eksploatisati ekonomski slabije, kao i politički jači da ne smeju tiranisati politički slabije. Država je zajednica svih građana bez obzira da li su oni u većini ili u manjini, država traži žrtve i od jednih i od drugih i niko od građana nije oslobođen od žrtava ni u krvi ni u novcu bez obzira da li je pripadnik većine ili manjine. I kad je to tačno, gospodo, onda je jasno i to da se i manjina mora zaštititi izbornim zakonom. Ta manjina se zaštićuje u savremenom svetu putem principa srazmernog predstavništva, putem onoga principa, koji omogućuje da se i mišljenja manjine izražavaju u narodnom predstavništvu u onolikoj snazi, koliko to odgovara prilikama u narodu.

U ovom zakonskom predlogu princip srazmernog predstavništva potpuno je utučen ili i ukoliko dolazi do izražaja, on je toliko iskrivljen da se njegovi tragovi ne mogu ni da poznaju. Relativna većina, koja u stvari predstavlja manjinu u narodu, dobija ovim zakonom toliku prevlast da se izražava u zakonodavnom telu sa tri petine mandata, a to je takva povreda principa srazmernog predstavništva da predstavlja jedan primer koji se može uporediti jedino sa fašističkim i rumunskim zakonodavstvom.

Prava demokratija zahteva učešće u javnim poslovima celokupnoga naroda i u izbornim rezultatima treba da bude predstavljeno i mišljenje većine i mišljenje manjine. I samo onda ako se ovakav princip sprovede kroz izborni zakon, možemo očekivati da će celokupan narod biti predstavljen u zakonodavnom telu, u onome telu koje odlučuje o sudbini naroda. Putem srazmernoga predstavništva ostvaruje se jednakost svih građana. Oduzimanje mogućnosti da bude zastupana manjina u zakonodavnom telu predstavlja grubu povredu toga principa srazmernog predstavništva koji kao savremena demokratska ustanova zauzima odlično mesto u svima ustavima Evrope.

Sa toga gledišta ako ocenimo ovaj zakonski projekat, moramo konstatovati da on o tome principu apsolutno nije vodio računa, da se je od njega potpuno odalečio, tako da ovaj zakonski projekat predstavlja osebujan primer reakcionarnoga rada i posmatranja političkih sloboda narodnih.

Drugi zahtev koji se od jednog savremenog izbornog zakona traži, jeste taj da se način glasanja vrši putem tajnoga glasanja.

Predloženi zakonski projekat, prihvata do duše opšte pravo glasanja, ali taj demokratski element spaja se sa jednom od najreakcionarnijih ustanova, sa javnim glasanjem. Doista, veće ironije nije moglo biti. Jer dok se sa jedne strane, daje širokim narodnim slojevima mogućnost učešća u izborima, što osobito u ovo vreme krize, seljačke siromaštine, radničke neuposlenosti i proletarizacije inteligencije predstavlja jedno moćno sredstvo, za uticaj na te ekonomski slabe ljude, dotle se sa druge strane želi ovaj veliki broj ljudi, kojima se daje mogućnost učešća na izborima, javnim glasanjem prisiliti, da bi svoje uverenje, podredio svim drugim momentima, samo ne obavezama spram svoje savesti i svog uverenja. U predloženom zakonskom nacrtu, nalazi se jedan interesantan splet oprečnih instituta, nalazi se pojava da se opšte pravo glasa spoji sa javnim glasanjem. I ja sam sklon, da poverujem da vlada nije opšte

pravo glasa ustanovila u cilju; da poštuje jednu demokratsku tekovinu, nego samo zato da bi na ovaj način sebi stvorila dovoljan broj ovisnih glasača, da bi sebi na taj način namakla dovoljno izbornog materijala, koji će upotrebiti raznim manevrima, silom i pritiskom za sebe da bi dobila potrebnu relativnu većinu, preko koje će onda da dođe do apsolutne većine ili potpunog osvajanja mesta u zakonodavnom telu. A kada jedanput ima tu relativnu većinu, onda znamo da je situacija u njezinim rukama. Karakteristično je i to po zao duh Vlade, kad se danas javnim glasanjem osim Madjarske, — a i ona je na putu da javno glasanje izmeni — ne služi ni jedna druga država. U Francuskoj od vremena ustavotvorne skupštine, od 1789 godine do danas, sa malim prekidima, postoji vazda tajno glasanje. I kod nas je, gospodo, tajno pravo glasanja sraslo sa političkim gledanjem našega sveta, jer naš svet smatra, da je to najveća poluga za slobodan izražaj narodne volje. Oduzeti danas ovakav način glasanja našem svetu, značilo bi baciti ga unatrag, baciti ga u vreme predratno, jer je čak i onda dominirala ideja tajnog glasanja u našem političkom životu.

Čudno je, što Vlada jednu ovakvu reakcionarnu ustanovu smatra jednim od svojih akata, kojim će normalizovati naš politički život.

Kao treći elemenat zahteva savremene demokratije moram da istaknem potrebu pravilnog i jednakog formiranja izbornih okruga. Prirodno je i praktički nemoguće, da svaki pojedini glasač bira sve poslanike, da bira celokupno narodno predstavništvo, nego je, iz razloga praktičnosti, zavedeno, da se birači formiraju u manje izborne jedinice, u manje izborne okruge, pomoću kojih se bira izvesan broj narodnih poslanika, kako bi došli u zakonodavno telo. Pravičnost zahteva, da se izborni okruzi organizuju po brojnom principu i po načelu opšteg prava glasa sa jasnom tendencijom, da se svaki pojedini birač ne izdigne u jedan dominantniji položaj od drugog birača. Drugim rečima kazano: Svaki glas birača mora da imade jednaku vrednost. I izborni okruzi, koji bi odgovarali tome principu, morali bi imati jednaki broj birača, da bi s jednakim brojem birača mogli dati svakad i podjednaki broj narodnih poslanika.

U predloženom zakonskom nacrtu povredjen je ovaj princip, jer mi vidimo, da su izborni okruzi, izborne jedinice, obrazovani po administrativnim srezovima, a ti administrativni srezovi, kao što znamo, nemaju u celoj zemlji jednaki broj stanovnika, pa, prema tome, i jednaki broj glasača, nego broj stanovnika tih administrativnih srezova jako varira. Prema tome će se desiti slučaj, a to ću dokazati statistikom koju sam utvrdio, da će jedan administrativni srez sa manjim brojem stanovnika, pa prema tome i manjim brojem glasača, birati jednog poslanika, dok će drugi administrativni srez, sa većim brojem stanovnika i glasača, isto tako birati samo jednog poslanika. Na taj način će se tvrditi, da je nepravedna i nepravilna raspodela mandata, s obzirom na brojno stanje birača u pojedinim administrativnim srezovima, koji danas predstavljaju osnovne izborne jedinice. Iz statistike koju sam ovde sastavio, možete se uveriti kako jako variraju ove cifre:

(Čita): u Vrbaskoj banovini otpada na jednog poslanika 50.400 stanovnika; u Dunavskoj banovini otpada na jednog poslanika 46.200 stanovnika; u Drinskoj banovini otpada na jednog poslanika 45.784 stanovnika; u Dravskoj banovini otpada na jednog

poslanika 44.844 poslanika; u Primorskoj banovini otpada na jednog poslanika 42.048 stanovnika; u Savskoj banovini otpada na jednog poslanika 37.739 poslanika; u Vardarskoj banovini otpada na jednog poslanika 37.637 stanovnika; u Moravskoj banovini otpada na jednog poslanika 36.325 stanovnika; u Zetskoj banovini otpada na jednog poslanika 28.438 stanovnika.

Dakle ako uporedite ove brojke možete lako konstatovati da na primer u Vardarskoj i Vrbaskoj banovini, bira dva puta toliko stanovnika jednoga poslanika, pa prema tome i dvaput više glasača, nego u Zetskoj banovini. Šta to znači? Znači da je ovakvim izbornim zakonom povredjeno načelo opšteg prava glasa, jer se sa manjim brojem glasača bira jedan, ili i dva poslanika, nego sa većim brojem glasača (Glas: Niste dobro razumeli!) Ja sam sasvim dobro razumeo. Svaki administrativni srez bira jednoga poslanika, to je osnovni princip ovoga nacrtu zakonskog. Je li tako? (Čuje se: Tako je!). Dakle, vidite da sam ja dobro i pravilno razumeo. To je po vladinom predlogu, jer vlada tu nije učinila nikakvu korekciju. Ja sam proučio i amandman g. Trbića, pa nisam ni u njemu našao te korekcije.

Ostalo je da se osvrnem sa nekoliko reči na motive, koji su rukovodili Kraljevsku vladu, za podnošenje ovog zakonskog predloga. Kaže se sa nadležnog mesta, da je potrebno da se u ovom domu pojavi i opozicija, i da bi to trebalo da bude razlog, koji rukovodi Kraljevsku vladu prilikom preporuke ovoga zakonskog predloga. Ako uočimo sve reakcionarne ustanove koje očito pokazuju udaljenost ovog predloga od savremene demokratske misli, ja mislim, da niko neće biti naivan da veruje, da će se na ovaj mamac da uhvati opozicija, jer u slučaju da se kandiduje na osnovi ovoga izbornog sistema, bila bi svedena na ulogu stafaže, u ovome domu. Prema tome i taj razlog ne može da opstane.

Kao drugi razlog, istakla je vlada, da bi trebalo da u ovaj parlamenat udje što veća stranka, kako bi ta stranka po svojoj veličini mogla da tobože reši velike probleme sadašnjice. Mi vidimo, da je vlada uspela da u ovaj dom uvede jednu veliku stranku, ali da ona ipak nije rešila ni jedan problem sadašnjice, ni ekonomski, ni politički.

Moj prijatelj g. Lazarević govorio je i istakao zakon o razduženju seljaka, i sredjivanju kreditnih odnosa u zemlji. Taj zakon koji smo svi narodu obećali kao najveću potrebu, nismo uspeli ni do danas da ga rešimo.

Ali i treći razlog, razlog tako zvane normalizacije političkog života ne može da stoji jer politički život može se normalizovati samo onda ako ide progresivno a ne retrogradno ka pravoj demokratskoj misli i narodnoj slobodi. Ovakav jedan zakonski predlog ide rakovim korakom napred (M. Sokić: na kome ste zakonu vi izabrani?) Ja sam mogao da budem biran na tome zakonu, ali tada nije bila parola normalizovanje političkog života kako vi danas to ističete (M. Sokić: Ovaj je bolji od onoga na kome ste vi izabrani. — Žagor.).

Prema tome smatram da treba u mesto vlade relativne većine utvrditi vladu celog naroda u svima njegovim delovima, jer ćemo samo na taj način moći poći putem zdravog narodnog razvijanja a taj će put sprovesti jedinstvo naroda i jedinstvo države.

Gospodo narodni poslanici, pri kraju svoga govora ja bih hteo da svratim vašu pažnju na jednu od

nedavnih sednica društva naroda. Vi ćete se sećati da je naš Ministar vanjskih posala g. Jeftić bio izvestilac u društvu naroda prilikom primanja države Iraka za članicu društva naroda. Kad je podastirao svoje povoljno mišljenje da se ta država Irak primi u društvo naroda onda je između ostalog imao da referiše i o svima parlamentarnim i demokratskim ustanovama te države, da kaže kakvo je njeno i unutrašnje uređenje pa da bude članica društva naroda. U državi Irak postoje sve moderne demokratske ustanove pa prema tome i tajno pravo glasa. Sreća je gospodo narodni poslanici da je Jugoslavija već članica društva naroda jer kad bi se danas odlučivalo o našem primanju u društvo naroda ja mislim da nebi mogli sa gledišta moderne demokratije da idemo ravnopravno sa državom Irakom. Interesantno bi bilo čuti kako bi g. Ministar vanjskih posala branio jugoslovenske demokratske ustanove, kada bi se sada radilo i odlučivalo o primanju Jugoslavije u društvo naroda.

Na osnovu svega izloženog čast mi je u ime Narodnog seljačkog kluba izjaviti ovo: Da je kategorički zahtev najvitalnijih interesa naroda i države da se što pre izvrši normaliziranje političkog života pod čim razumevamo da se čim pre osigura obezbeđenje demokratske misli i građanskih prava u svima ustanovama počev od Ustava pa dalje.

I drugo da ovaj zakonski predlog, koji je pred nama, pretstavlja drastičnu negaciju svih građanskih prava i prema tome pretstavlja jedno od najreakcionarnijih dela protiv slobode naroda.

Zato izjavljujem da ću sa svojim drugovima glasati protiv ovoga predloga. (Miloš Dragović — objašnjava se s poslanicima).

Pretsednik dr. Kosta Kumanudi: Opominjem vas na red g. Dragoviću. Ima reč narodni poslanik g. dr. Kostić.

Dr. Dragutin Kostić: Gospodo narodni poslanici, ja sam slobodan u ime 127 drugova podneti jedan amandman koji se tiče ovog izbornog zakona i koji glasi: Uz izveštaj odbora po zakonu o izmenama i dopunama Zakona o izboru narodnih poslanika za Narodnu skupštinu, čast nam je staviti predlog da se uz § 4 iza § 12 doda sledeći stav:

„Senatori se mogu kandidovati za narodnog poslanika, ako im prethodno ostavka na senatorski mandat bude uvažena najmanje za mesec dana pre kandidacije za narodnog poslanika“.

Tendencija ovoga projekta ide zatim da se dozvoli da što više opozicije dodje. Možete zamisliti šta će biti sa opozicijom, ako pored ovakvog ovlašćenja u tri petine vladine dodju senatori, kojima mandat traje duže nego samoj vladi, nego nas poslanika. Vi vrlo dobro znate da uz svaki senatorski mandat dolazi aparat, a gde dodje aparat dolazi kompresija, a gde je kompresija tu dolazi konfuzija. Za to bi ja molio da se ovaj amandman primi.

Pretsednik: Dr. Kosta Kumanudi: Ima reč gospodin izvestilac većine.

Izvestilac većine Tripko Ninković: Ima već nekoliko dana, gospodo narodni poslanici, kako se vodi debata o ovome projektu izbornog zakona, i ja prema tome ne bili imao šta da odgovorim na primedbe pojedine gospode kritičara iz jednog prostoga razloga. Što oni nisu dali kritiku na ovaj zakonski projekat, već su njihovi govori mahom bili demagoški govori, kojima nije bilo mesta ovde. (M. Dragović: Ovo je provokator, a ne izvestilac!)

Gospodo, treba da vam naglasim da smo se prilikom izbora od 8 novembra syj mi kandidovali na jednoj zajedničkoj

listi sa jednim nosiocem. Tadašnji izborni zakon, po kome ste svi vi došli u Skupštinu... (Čuje se: Taj je zakon reakcionaran! bio je potreba vremena. Svi vi kako kažete zadahnuti ste demokratskim idejama i kad ste vi kandidovani i izabrani po jednom zakonu, za koji tvrdite da je reakcionaran, a kako je uz to ovaj projekat zakona mnogo i mnogo bolji od sadašnjeg izbornog zakona, i kad uz to taj projekat zakona ide ka demokratskim idejama, onda nema nikakve potrebe, gospodo, da se ne glasa za ovaj predlog zakona. (Žagor i dobacivanje.)

Gospodo narodni poslanici, amandman g. poslanika Kostića ne mogu da primim. Ne mogu da ga primim sa puno razloga, jer smatram da gospodi senatorima ne treba uskraćivati ta prava i njih uvoditi u red činovnika. Što se tiče zamerke, koja se čini ovome zakonu upoređujući predlog većine sa predlogom manjine, ja smatram da u tome pravcu ne bi trebalo tražiti neku naročitu potrebu za prihvatanje ovog predloga zakonskog iz prostog razloga što je nama danas još uvek potrebno nosištvo liste. (Čuje se: Zašto je potrebno?) Potrebno je sa istih razloga, sa kojih vi tvrdite da nije potrebno. (Čuje se: Pa kaži, brate!) Sad ću vam reći.

Ustav, koji je dao biračima pasivno pravo glasa i vezivanje za stranku iziskuje naknadno reglamentisanje svih tih odnosa. Kad bi ustanovili principi vezivanja za stranku, mogla bi se desiti situacija da bismo na izborima imali samo jednu stranku, jer mi sada imamo samo jednu zakonom priznatu stranku. Ja mislim da nije potrebno vezivati ruke onima, koji nisu u organizovanoj strani te prema tome molim gospodu Narodne skupštine da predlog većine u odboru izvole primiti.

Pretsednik dr. Kosta Kumanudi: Ima reč izvestilac manjine g. Hodjera.

Svetislav Hodjera: Gospodo narodni poslanici, narodni poslanik g. Vasilić Trbić podneo je jedan amandman o ovom zakonskom predlogu. Taj amandman predan je Skupštini još juče i razdвоен svima narodnim poslanicima. Prema tome trebalo bi da se postupi po § 57 Poslovnika koji traži da se svaki amandman koji se podnese za vreme načelnih debata ima da uuti odboru da ga odbor pretrše i ponovo podnese Narodnoj skupštini. (Glas: Tako je!) Ovaj amandman dodiruje baš dva paragrafa koji su srž celog zakonskog predloga, zato, gospodo, potrebno je da se ovaj nov predlog uopšte dobro prouči i molim Narodnu skupštinu da se amandman uputi odboru na proučavanje.

Pretsednik dr. Kosta Kumanudi: Gospodin Trbić nije podneo još svoj amandman, on će ga podneti tek kad se predje na pretres u pojedinostima. Prema tome za ovaj slučaj važi § 58, o tome amandmanu, ako ga Vlada usvoji, može Narodna skupština odmah da rešava.

Pretres u načelu je završen, prelazi se na glasanje u načelu o ovom zakonskom predlogu. Glasace se poimenično za i protiv. Molim g. sekretara da izvrši prozivku. (M. Dragović: Živela demokratska Jugoslavija! — S. Hodjera: To je gaženje člana 57 Poslovnika! — Dolazi do sukoba između dr. Lončarevića i sekretara Kovača. — Dr. Lončarević: Molim vas, uvek se piše za one koji su glasali protiv kao da su glasali za). Izvolite, gospodo, zauzeti svoja mesta!

Dr. Lončarević: Uvek je bio red da se pazi kod prozivke. Tu se vrše falsifikati i mi hoćemo kontrolu. — **Dr. Nikić:** Tražimo dva kontrolora! — **M. Dragović:** Tražimo kontrolu.

Pretsednik dr. Kosta Kumanudi: Izvolite, gospodo, na svoja mesta! (Dr. Nikić: Da se zna ko je gla-

sao za! Da se polako čita! — Sekretar Kovač: Nećete mi vi zapovedati! — dr. Nikić: Da, hoćemo, mi smo jači nego vi!

Predsjednik dr. Kosta Kumanudi: Gospodo, opominjem vas da idete na svoja mesta. G. Kešeljeviću, i po drugi put vas opominjem.

Svetislav Hodjera: G. predsjedniče, ovo je nepoštovanje Poslovnika.

Predsjednik dr. Kosta Kumanudi: Glasace se za i protiv.

Svetislav Hodjera: Ovo je gaženje čl. 58 Poslovnika! Sramota!

Dr. Ivan Lončarević: Uvek je bio red da se pazi na prozivku.

Dr. Nikola Nikić: Molim za dva kontrolora. (Graja i larima).

Miloš Dragović: Tražimo kontrolore. (Larma).

Predsjednik dr. Kosta Kumanudi: Opominjem vas, g. Dragoviću!

Dr. Nikola Nikić: Dosta je bilo falsifikata! Hoćemo da znamo ko je glasao za.

Predsjednik dr. Kosta Kumanudi: Gospodo, izvolite zauzeti svoja mesta, pa kontrolišete. (Velika graja.)

Miloš Dragović: Hoćemo da kontrolišemo glasanje. (Živo se prepire sa gg. narodnim poslanicima.)

Predsjednik dr. Kosta Kumanudi: G. Dragoviću kažnjavam vas i pismenom opomenom.

Miloš Dragović: Uzmite mi i mandat g. predsjedniče. To je strašno, vi samo mene gledate a nikoga drugoga!

Predsjednik dr. Kosta Kumanudi: Molim g. sekretara da izvrši prozivku.

Sekretar Ante Kovač proziva poslanike da glasaју i onda su glasali ovako

Avramović Branko — odsutan
 Adjić Ante — odsutan
 Aksentijević Aleksandar — za
 Aleksić Kosta — odsutan
 Alilović Šačir — odsutan
 Andjelinović Grgur Budislav dr. — protiv
 Antonijević Dušan — odsutan
 Antunović Josip — odsutan
 Arandjelović Jovan — odsutan
 Auer Ljudevit dr. — za
 Babamović Jordan — protiv
 Baljić Salih — odsutan
 Banjac Ljubomir — za
 Barać Branko dr. — odsutan
 Batinić Jozo — protiv
 Bačić Stjepan dr. — odsutan
 Benko Josip — za
 Beširović Dimitrije R. — za
 Bogdanović Iso — odsutan
 Božić Milan — za
 Borisavljević Strahinja — odsutan
 Brkić Stjepan — za
 Brušija Radoslav — za
 Bugarski Dragutin — odsutan
 Budišin Stevan — odsutan
 Bukvić Aleksandar — odsutan
 Bunović Milan — odsutan
 Valjevac Stjepan — odsutan
 Varda Sever — odsutan
 Vasiljević Stevan dr. — odsutan
 Veličković Miladin — odsutan
 Veljković Veljko — za
 Vidaković Vitomir — za
 Vidić Joša dr. — odsutan
 Vidović Bogdan dr. — za

Vojinović Jovan V. — odsutan
 Vošnjak Bogumil dr. — protiv
 Vujić Dimitrije V. — odsutan
 Vukičević Bogić dr. — za
 Gavrančić Oton dr. — odsutan
 Gavrilović Oto — za
 Gajišek Karlo — za
 Glavički Božidar — odsutan
 Gospodnetić Franjo — za
 Grajić Pero — za
 Grba Milovan dr. — odsutan
 Grbić Emilijan — odsutan
 Grdjić Vasilj — odsutan
 Grubanović Milan — odsutan
 Gruber Franjo dr. — protiv
 Davidović Vitomir — odsutan
 Danilović Živko — za
 Demetrović Juraj — za
 Dervišić Djulada — za
 Dimitrijević Miša — odsutan
 Dimitrijević Hadži-Todor — odsutan
 Dobrović Milan S. — za
 Dobrovoljac Milan J. — odsutan
 Dovezenski Jovan S. — odsutan
 Dodić Aleksandar Taka — za
 Došen Mirko dr. — odsutan
 Dragović Miloš P. — protiv
 Drljača Branko — odsutan
 Drmelj Alojzij — za
 Duboković Juraj — odsutan
 Djokić Rista — odsutan
 Djordjević Vladimir — odsutan
 Djurić Mihailo — za
 Elegović Ivo dr. — odsutan
 Živanović Milan — za
 Živančević Mihailo — odsutan
 Živković Negosim dr. — odsutan
 Živojinović Dušan M. — za
 Zaharić Čedomir — za
 Zeljković Boško — za
 Zemljić Jakob — odsutan
 Ivandekić-Ivković Mirko dr. — odsutan
 ivanišević Petar — za
 Ivančević Dušan — odsutan
 Ilić Srdja Milan dr. — odsutan
 Isaković Milivoje Dj. — odsutan
 Isaković Mito — za
 Janković Velizar dr. — odsutan
 Jevremović Dragoljub dr. — za
 Jevtić Životije — odsutan
 Jevtić Milutin Al. — za
 Jevtić Mihailo R. — odsutan
 Jevtić Rado — za
 Jelić Milutin — za
 Jeličić Boža C. — odsutan
 Jeremić Živojin — odsutan
 Jovan Andrija — odsutan
 Jovanović Aleksandar — odsutan
 Jovanović Djoka — za
 Jovanović Jova — odsutan
 Jovičić Dobrosav — za
 Kadić Husein — odsutan
 Kajmaković Omer — za
 Kalamatijević Mihailo R. — za
 Kandić Joviša K. — odsutan
 Katić Miloš — odsutan
 Kačanski Stevan — odsutan
 Kešeljević Nikola dr. — protiv
 Klinc Anton — odsutan
 Knežević Lovro — odsutan
 Knežević Stjepo dr. — odsutan
 Kovač Ante Lj. — za
 Kovačević Dragutin Karlo — odsutan
 Kožulj Marko dr. — protiv
 Kojić Dragutin dr. — za

- Koman Albin — otsutan
 Kostić Dragutin dr. — otsutan
 Kostić Milorad J. dr. — otsutan
 Kraljević Dragan dr. — za
 Kramer Albert dr. — za
 Krafić Stevan dr. — otsutan
 Krejčić Anton — otsutan
 Krstanović Risto — za
 Krstić Vladimir — protiv
 Krstić Milutin — otsutan
 Krstić Mihailo V. — otsutan
 Krstić Simo — za
 Kuzmanović Lazar K. — otsutan
 Kujundžić Andrija K. — za
 Kujundžić Bogoljub K. — za
 Kumanudi Kosta dr. — predsjedava
 Kuntarić Ante dr. — otsutan
 Kunjašić Joahim — za
 Kurtović Vojko — otsutan
 Kurtović Sukrija — otsutan
 Lazarević Milovan M. — protiv
 Lazarević Todor dr. — otsutan
 Lazarević Teodosije K. — za
 Lazarević Filip S. dr. — otsutan
 Leušić Djuro dr. — otsutan
 Lisavac Mladen dr. — za
 Lončarević Ivan dr. — protiv
 Lončar Stanko — za
 Lončar Ivan — otsutan
 Lukić Zivan dr. — protiv
 Lulić Petar — za
 Makar Dako — otsutan
 Maksimović Božidar — otsutan
 Maksimović Stjepan — otsutan
 Malančec Vlado dr. — otsutan
 Marinković Vojislav dr. — otsutan
 Marjan Djuro — otsutan
 Marjanac Simo — otsutan
 Markić Franja — otsutan
 Marković Milenko dr. — za
 Marković Velimir — za
 Marković Milorad P. — za
 Marković Nikola — za
 Marković Petar K. — za
 Mastrović Anro F. — otsutan
 Matica Pavao — za
 Matić Djoka N. — za
 Maceković Matija — otsutan
 Mašić Marko — za
 Metikoš Milan dr. — otsutan
 Mijić Milan Dj. — otsutan
 Miletić Vjekoslav dr. — otsutan
 Miletić Vladislav — otsutan
 Milošević Gavro — za
 Milošević Mladen P. — otsutan
 Milutinović Milinko R. — za
 Milutinović Milorad Dj. — za
 Misirić Jovan T. — protiv
 Mitrović Jovan R. — otsutan
 Mihailović Ilija P. — otsutan
 Mihajlović Svetislav dr. — za
 Mozor Haus dr. — otsutan
 Mohorić Ivan — otsutan
 Mravlje Milan — otsutan
 Mulalić Mustafa A. — za
 Najdorfer Mirko — otsutan
 Nedeljković Uroš P. — otsutan
 Nikić Nikola dr. M. — protiv
 Nikić Fedor dr. — za
 Nikodijević Arandjel — za
 Nikolić Branko dr. — otsutan
 Ninčković Tripko — za
 Nuić Petar dr. — otsutan
 Njamcul Ranko dr. — otsutan
 Ostojić Djuro dr. — za
 Pavlić Alojzij — otsutan
 Paleček Ivan dr. — za
 Parabuški Djordje — otsutan
 Paranos Špiro F. — za
 Pahernik Franjo — otsutan
 Patnogić Ljuba — otsutan
 Perić Matej dr. — otsutan
 Perić Milivoje Dj. — otsutan
 Perić Ninko dr. — otsutan
 Perko Dragutin V. — protiv
 Petković Milan — otsutan
 Petovar Lovro — otsutan
 Petrak Nikola — protiv
 Petričić Živko dr. — otsutan
 Petrović Marko — otsutan
 Pešić Milutin — za
 Pivko Ljudevit dr. — otsutan
 Pištelić Slavko A. dr. — otsutan
 Pogačnik Viktor — za
 Popović Dimitrije On. — protiv
 Popović Dobrivoje Ger. dr. — otsutan
 Popović Dušan — otsutan
 Popović Jefimije — za
 Popović Kosta dr. — otsutan
 Popović Milan V. — otsutan
 Popović Milan dr. — otsutan
 Popović Svetislav dr. — za
 Praljak Nedeljko — otsutan
 Preka Nikola — protiv
 Prekoršek Ivan — otsutan
 Princip Jovo — otsutan
 Prša Simo dr. — otsutan
 Pustostemšek Rasto — za
 Pucelj Ivan J. — za
 Radivojević Lazar Lj. — za
 Radić Ivan — otsutan
 Radović Savo dr. — za
 Radonjić Milan — za
 Radonjić Miljan — za
 Rajić Toša dr. — za
 Rako Janko dr. — otsutan
 Rape Stane dr. — za
 Rorbaher Julijan dr. — otsutan
 Savić Arandjel P. — otsutan
 Savić Sava V. — za
 Savković Ilija — otsutan
 Santo Gavro dr. — za
 Saračević Radenko — otsutan
 Sekulić Milan dr. — otsutan
 Selić Joca M. — za
 Solmanović Alija — otsutan
 Simić Milorad — za
 Smiljanić Toma dr. — otsutan
 Sokić Miloje M. — za
 Sokolović Nikola — za
 Spasović Vukašin — za
 Spahić Vlado — otsutan
 Spinler Vjekoslav — otsutan
 Spinić Vjekoslav — otsutan
 Srškić Milan dr. — za
 Stažić Josip — otsutan
 Stajković Nikola — za
 Stanić Andra — otsutan
 Stanišić Vladimir dr. — otsutan
 Stanojević Dragomir M. — otsutan
 Stanojević Milutin — za
 Stovanović Živojin Ar. — otsutan
 Stovanović Milan — otsutan
 Stepanov Milivoj — otsutan
 Stepanović Milan R. — za
 Stelanović Ignjat — otsutan
 Stijić Milan dr. — za
 Stojadinović Milan Dj. dr. — otsutan

Stošić Stamenko — odsutan
 Strezović Krsta — za
 Subotić Nikola dr. — odsutan
 Tadić Gligorije dr. — za
 Teodorović Vojislav — za
 Pešić Maksim — odsutan
 Tolić Ignjat M. dr. — odsutan
 Tomić Jakob — za
 Tomić Todor R. — za
 Topalović Milan — za
 Toromanović Hasan — za
 Trbić Vasilije — za
 Trbojević Uroš dr. — za
 Trifunović Ljubiša — za
 Trkulja Stanko — odsutan
 Trpković Stavra K. — protiv
 Ćirić Djordje — za
 Ćirić Stevan — za
 Ćuković Milan — odsutan
 Uzunović Nikola — odsutan
 Urek Ivan — odsutan
 Urošević Mirko II — za
 Urukalo Sorgije — odsutan
 Fidančević Toma dr. — odsutan
 Fizir Viktor — odsutan
 Fotirić Arsa — za
 Hajdinjak Anton — za
 Hanžek Lavoslav dr. — odsutan
 Hasanbegović Avdo dr. — za
 Hodjera Svetislav V. — protiv
 Hribar Nikola — za
 Hristić Bora — odsutan
 Cemović Filip — za
 Cerer Anton — odsutan
 Čipušević Metodije — za
 Corbić Branko — za
 Čohadžić Hazim — odsutan
 Sarković Tihomir — odsutan
 Šega Ferdo — za
 Šelmić Dragić M. — za
 Šećerov Slavko dr. — za
 Šiljedović Vladimir — odsutan
 Šiftar Stevan — za
 Šnidar Franjo — odsutan
 Šumonković Ilija dr. — za
 Šurmin Djuro dr. — odsutan

Pretsednik dr. Kosta Kumanudi: Gospodo, rezultat glasanja je ovaj: Glasalo je u svemu 140 narodnih poslanika. 120 je glasalo za zakonski predlog, a 20 je glasalo protiv. Prema tome je ovaj zakonski predlog primljen u načelu. Prelazimo sada na pretres ovog zakonskog predloga u pojedinostima. Ima reč g. Vasilije Trbić da podnese svoj amandman.

Vasilije Trbić: Gospodo, narodni poslanici, za jednu Narodnu skupštinu ne može biti važnijeg zakona nego što je izborni zakonik. To je jedan od najvažnijih zakona, koji se retko donosi na rešavanje pred Narodnu skupštinu. Zato što je težak, zato što je značajan, on se tako retko i donosi, jer jednim izbornim zakonikom ima da se reguliše politički život u zemlji. Ako je taj izborni zakon dobar, onda to znači da su politički odnosi u zemlji njime dobro regulisani tako, da zemlja može da živi svojim normalnim životom i da se prema svojoj sposobnosti razvija i dalje napreduje. U današnjem vremenu mi vidimo da nigde gde postoji Dontov sistem nema dobre i sposobne većine za upravu zemlje i da se tamo svakog časa dešavaju takve stvari koje onemogućavaju pravi parlamentarni život. Medjutim, tamo gde zaista ima većina, tamo je jedno normalno stanje, tamo se parlamentarni život razvija svojim tokom i

tamo nema onih rdjavih posledica koje postoje kod Dontovog sistema. Ovaj naš izborni zakon, gospodo, predviđa jedan sistem povladjivanja većine, ali, gospodo, većine koja već postoji, ali ne većine koja ima da se stvara veštačkim putem, većine dakle koja će već stvorena u narodu i koja proizlazi iz njegovog glasanja.

Po ovom našem zakonu ta većina je tri petinska, odnosno ona lista koja dobije relativnu većinu u zemlji, ona nosi tri petine narodnih poslanika za tu listu. To znači da je ta lista većinska, jer kad ne bi to bila, ne bi ni mogla da dobije tri petine. Ali, gospodo, ne samo što je taj princip ovde zastupljen. Išlo se još i dalje. Po ovome zakonu nema majorizacije plemena nad plemenom, nego smo hteli da izbacimo majorizaciju i u samim banovinama, tako da nema majorizacije i u banovinama jednog kraja nad drugim.

I zato sam ja, gospodo, bio slobodan da ovde, Narodnoj skupštini, podnesem jedan amandman po kome se zemlja deli na okruge. Po tome amandmanu svaka banovina podeljena je na odredjen broj okruga koji dobijaju odredjen broj narodnih poslanika. Prema tome nezavisno od glasanja u drugim okruzima svaki okrug koji dobije apsolutnu većinu, odnosno onaj okrug u kome svaki srez dobije apsolutnu većinu, šalje svoje poslanike automatski u Narodnu skupštinu, sem ako bi se desilo da je to lista koja je dobila manjinu. U tom slučaju ona nosi dve petine, a većinska lista tri petine. (Miloš Dragović: To je razbojništvo!) To, gospodine Dragoviću, nije razbojništvo. Ovde se radi o jednom izbornom zakonu. Gospodo, ovde se mnogo govorilo o tome, jedan deo narodnih poslanika mnogo je bio bolešljiv prema opoziciji. Opozicija, gospodo, po ovome zakonu može da dobije, gde je jaka, dve petine. (Miloš Dragović: More, dobiće većinu!) Ako dobije većinu, onda neće biti manjina. Prema tome po ovom zakonu nigde nije ograničeno pravo opozicije. Na ovaj način opozicija može da bude zastupljena u Skupštini u onome broju koji će biti koristan po rad Narodne skupštine, ali ne da bude opozicija koja može da omete rad Skupštine, nego koja može da korigira rad većine i Vlade.

Po ovom zakonskom predlogu dobija se jedna solidna većina, koja može da rukovodi državnim poslovima, koja obavlja svoje poslove bez ikakve prepreke.

Moj amandman, gospodo, glasi ovako:

NARODNOJ SKUPŠTINI

Čast mi je podneti Narodnoj skupštini amandman, koji se menjaju i sa novim zamenjuju paragrafi i to:

§ 4, § 7 (stav 7), § 11 (jedan stav) i § 11 (stav 3 i 5).

Pošto se ovim izmenama dobija izborni zakon, koji je u celini bolji, jer je i pravedniji i jasniji, to molim Narodnu skupštinu da ovaj amandman izvoli primiti ovako kako je ovde dole izložen.

13 februara 1933 godine u Beogradu.

VASILJE TRBIĆ s. r.
 Narodni poslanik.

§ 1.

§ 4 menja se i glasi:

„Za grad Beograd, Zemun i Pančevo kao jedno područje bira se pet poslanika.

Za pojedine banovine bira se, i to: za banovinu Dravsku 29, Savsku 75, Vrbasku 25, Primorsku 24, Drinsku 39, Zetsku 33, Dunavsku 52, Moravsku 41 i Vardarsku 45 poslanika,

Ovaj broj mandata u banovinama raspoređuje se na svaki administrativni srez po jedan, na srezove: Ljubljanski mariborski levi breg, osiječki, bjelovarski, splitski i mostarski po dva a na gradove van središta banovino koji imaju preko 100.000 stanovnika po jedan.

Ostatak mandata raspoređuje se na banovinska sedišta, i to: na Zagreb 4, Ljubljana 2, Sarajevo 2 a na Banja Luku, Split, Cetinje, Novi Sad, Niš i Skoplje po jedan.

Pojedine banovine dele se na izborne okruge na koje se mandati raspoređuju ovako:

1. DRAVSKA BANOVIINA

Na izborni okrug br. 1 ukupno 15 mandata. U izborni okrug broj 1 spadaju ovi administrativni srezovi: 1. celjski 2. donje-lendavski, 3. gornje-gradski, 4. konjiški, 5. ljutomerski, 6. mariborski levi breg, 7. mariborski desni breg, 8. mursko-sulobotski, 9. prevaljski, 10. ptujski, 11. slovenj-gradski, 12. šmarski, 13. brežički, 14. laški.

Na izborni okrug broj 2 ukupno 14 mandata. U izborni okrug br. 2 spadaju ovi administrativni srezovi: 1. črnomeljski 2. kamniški, 3. kočevski, 4. kranjski, 5. krški, 6. litijski, 7. logaški, 8. ljubljanski, 9. novomeški, 10. radovljiški, 11. metlički i 12. grad Ljubljana.

2. SAVSKA BANOVIINA

Na izborni okrug br. 3 ukupno 10 mandata. U izborni okrug br. 3 spadaju ovi administrativni srezovi: 1. brinjski, 2. donjolapački, 3. gospićki, 4. gračački, 5. korenički, 6. otočaćki, 7. perušićki, 8. senjski, 9. udbinski, 10. rabski.

Na izborni okrug br. 4 ukupno 11 mandata. U izborni okrug br. 4 spadaju ovi administrativni srezovi: 1. crikvenički, 2. čabarski, 3. delnički, 4. novljanski, 5. ogulinski, 6. slunjski, 7. sušački, 8. vojnički, 9. vrbovski, 10. kastavski, 11. krčki.

Na izborni okrug broj 5 ukupno 17 mandata. U izborni okrug broj 5 spadaju ovi administrativni srezovi: 1. dugoselski, 2. jastrebarski, 3. pisaroviński, 4. samoborski, 5. sisački, 6. Sv. Ivan zelinski, 7. veliko-gorički, 8. zagrebački, 9. glinski, 10. karlovački, 11. kostajnički, 12. petrinski, 13. vrginmostski i 14. grad Zagreb.

Na izborni okrug broj 6 ukupno 11 mandata. U izborni okrug broj 6 spadaju ovi administrativni srezovi: 1. ivanječki, 2. klanječki, 3. krapinski, 4. ludbreški, 5. novomarovski, 6. pregradski, 7. varaždinski, 8. zlatarski, 9. čakovečki, 10. preloški, 11. donjostubički.

Na izborni okrug broj 7 ukupno 9 mandata. U izborni okrug broj 7 spadaju ovi administrativni srezovi: 1. čazmanski, 2. križevački, 3. bjelovarski, 4. garešnički, 5. Djurdjevački, 6. grubišno poljski, 7. koprivnički, 8. kutinski.

Na izborni okrug broj 8 ukupno 8 mandata. U izborni okrug broj 8 spadaju ovi administrativni srezovi: 1. brodski, 2. daruvarski, 3. novogradiški, 4. novski, 5. pakrački, 6. požeški, 7. vinkovački, 8. županjski.

Na izborni okrug broj 9 ukupno 9 mandata. U izborni okrug broj 9 spadaju ovi administrativni srezovi: 1. Djakovački, 2. donjo-Miholjački, 3. našički, 4. osiječki, 5. slatinski, 6. valpovski, 7. virovički, 8. vukovarski.

3. VRBASKA BANOVIINA.

Na izborni okrug broj 10 ukupno 15 mandata. U izborni okrug broj 10 spadaju ovi srezovi: 1. banja lučki, 2. dubički, 3. gradiški, 4. novljanski, 5. derventski, 6. kotorvaroški, 7. prijedorski, 8. prnjavorski, 9. dobojski, 10. teslićki, 11. gračančki, 12. modrički, 13. maglajski, 14. dvorski, i 15. grad Banja Luka.

Na izborni okrug broj 11 ukupno 10 mandata: U izborni okrug broj 11 spadaju ovi srezovi: 1. bihaćki, 2. krupski, 3. petrovački, 4. cazinski, 5. ključki, 6. saški, 7. bos. grabovski, 8. mrkonjički, 9. glamočki, 11. jajački.

PRIMORSKA BANOVIINA

Na izborni okrug broj 12 ukupno 15 mandata. U izborni okrug broj 12 spadaju ovi administrativni srezovi: 1. benkovački, 2. biogradski, 3. hvarski, 4. imotski, 5. kninski, 6. prečki, 7. šibenički, 8. sinjski, 9. splitski, 10. brački, 11. makarski, 12. korčulanski, 13. metkovički i 14. grad Split.

Na izborni okrug broj 13 ukupno 9 mandata. U izborni

okrug broj 13 spadaju ovi administrativni srezovi: 1. konjički, 2. ljubiški, 3. mostarski, 4. stolački, 5. prozorski, 6. Tomislav grad, 7. livanjski, 8. bugojnski.

5. DRINSKA BANOVIINA

Na izborni okrug broj 14 ukupno 11 mandata. U izborni okrug broj 14 spadaju ovi administrativni srezovi: 1. čajnički, 2. fojnički, 3. rogatički, 4. sarajevski, 5. visočki, 6. višegradski, 7. žepački, 8. zenčki, 9. travnički i 10. grad Sarajevo.

Na izborni okrug broj 15 ukupno 7 mandata. U izborni okrug broj 15 spadaju ovi administrativni srezovi: 1. bijeljinski, 2. brčanski, 3. kladanjski, 4. srebrenički, 5. tuzlanski, 6. vlašenički, 7. zvrnički.

Na izborni okrug broj 16 ukupno 11 mandata. U izborni okrug broj 16 spadaju ovi administrativni srezovi: 1. azbukovački, 2. jadranski, 3. mačvanski, 4. posavo-tamnavski, 5. počerski, 6. radjevski, 7. valjevski, 8. kolubarski, 9. podgorski, 10. posavski, 11. tamnavski.

Na izborni okrug broj 17 ukupno 10 mandata. U izborni okrug broj 17 spadaju ovi administrativni srezovi: 1. ariljski, 2. zlatiborski, 3. požečki, 4. račanski, 5. užički, 6. crnogorski, 7. ljubički, 8. trnavski, 9. dragačevski, 10. moravički.

6. ZETSKA BANOVIINA

Na izborni okrug broj 18 ukupno 9 mandata. U izborni okrug broj 18 spadaju ovi administrativni srezovi: 1. andrijevički, 2. beranski, 3. kolašinski, 4. šavnički, 5. bijelo-poljski, 6. mileševski, 7. novo-varoški, 8. pribojski, 9. pljevaljski.

Na izborni okrug broj 19 ukupno 5 mandata. U izborni okrug broj 19 spadaju ovi administrativni srezovi: 1. trebinjski, 2. biločki, 3. gatački, 4. ljubinjki, 5. nevesinjski.

Na izborni okrug broj 20 ukupno 9 mandata. U izborni okrug broj 20 spadaju ovi administrativni srezovi: 1. nikšićki, 2. daniogradski, 3. podgorički, 4. cetinjski, 5. bokokotorski, 6. barski, 7. dubrovački, 8. fočanski i 9. grad Cetinje.

Na izborni okrug broj 21 ukupno 10 mandata. U izborni okrug broj 21 spadaju ovi administrativni srezovi: 1. deževski, 2. drenički, 3. mitrovički, 4. sjenički, 5. studenički, 6. štavički, 7. podrinski, 8. pećki, 9. djakovički, 10. istočki.

7. DUNAVSKA BANOVIINA

Na izborni okrug broj 22 ukupno 6 mandata. U izborni okrug broj 22 spadaju ovi administrativni srezovi: 1. apatiński, 2. batinski, 3. dardjanski, 4. odžački, 5. somborski 6. kulski.

Na izborni okrug broj 23 ukupno 9 mandata. U izborni okrug broj 23 spadaju ovi administrativni srezovi: 1. palanački, 2. topolski, 3. novo-sadski, 4. staro-bečejski, 5. žabaljski, 6. senčanski, 7. titelski, 8. grad Novi Sad, i 9. grad Subotica.

Na izborni okrug broj 24 ukupno 7 mandata. U izborni okrug broj 24 spadaju ovi administrativni srezovi: 1. iločki, 2. iriški, 3. mitrovački, 4. rumski, 5. staro-pazovački, 6. šidski 7. zemunski.

Na izborni okrug broj 25 ukupno 11 mandata. U izborni okrug broj 25 spadaju ovi administrativni srezovi: 1. veliko-bečkerečki, 2. novo-bečejski, 3. novokanjiški, 4. veliko-kikiński, 5. Tomić Jaša, 6. kovačićki, 7. pančevački, 8. alibunarski, 9. belockrvanski, 10. vršački 11. kovinski.

Na izborni okrug broj 26 ukupno 10 mandata. U izborni okrug broj 26 spadaju ovi administrativni srezovi: 1. gročanski, 2. jasenički, 3. kolubarski, 4. kosmajski, 5. podunavski, 6. mladenovački, 7. požarevački, ramski, 9. vračarski, 10. posavski.

Na izborni okrug broj 27 ukupno 9 mandata. U izborni okrug broj 27 spadaju ovi administrativni srezovi: 1. kragujevački, 2. gruzanski, 3. lepenički, 4. orašački, 5. oplenački, 6. takovski, 7. kačerski, 8. oraški, 9. moravski.

8. MORAVSKA BANOVIINA

Na izborni okrug broj 28 ukupno 11 mandata. U izborni okrug broj 28 spadaju ovi administrativni srezovi: 1. belički, 2. despotovački, 3. levački, 4. paraćinski, 5. resavski, 6. temiški, 7. ravanički, 8. mlavski, 9. homoljski, 10. zviški, 11. golubački.

Na izborni okrug broj 29 ukupno 9 mandata. U izborni okrug broj 29 spadaju ovi administrativni srezovi: 1. boljevački

ki, 2. brzopalanački, 3. zaglavski, 4. zaječarski, 5. ključki, 6. krajiški, 7. negotinski, 8. porečki, 9. timočki.

Na izborni okrug broj 30 ukupno 11 mandata. U izborni okrug broj 30 spadaju ovi administrativni srezovi: 1. župski, 2. kopaonički, 3. ražanjski, 4. rasinski, 5. trstenički, 6. žički, 7. prokupački, 8. dobrički, 9. kosanički, 10. labski, 11. vučitrnski.

Na izborni okrug broj 31 ukupno 10 mandata. U izborni okrug broj 31 spadaju ovi administrativni srezovi: 1. aleksinački, 2. banjki, 3. belo-palanački, 4. lužnički, 5. moravski, 6. nišavski, 7. niški, 8. svrljiški, 9. caribrodski i 10. grad Niš.

9. VARDARSKA BANOVINI

Na izborni okrug broj 32 ukupno 9 mandata. U izborni okrug broj 32 spadaju ovi administrativni srezovi: 1. galički, 2. gornjo-pološki, 3. donjo-pološki, 4. kačanički, 5. šarplaninski, 6. podgorski, 7. nerodinski, 8. gračanički, 9. gorski.

Na izborni okrug broj 33 ukupno 12 mandata. U izborni okrug broj 33 spadaju ovi administrativni srezovi: 1. bosiljgradski, 2. krivopalanački, 3. masurički, 4. poljanički, 5. preševski, 6. pećinjski, 7. jablanički, 8. leskovački, 9. vlasotinački, 10. žegligovski, 11. kratovski, 12. gnjilanski.

Na izborni okrug broj 34 ukupno 10 mandata. U izborni okrug broj 34 spadaju ovi administrativni srezovi: 1. bitoljski, 2. debarski, 3. kičevski, 4. prilepski, 5. ohridski, 6. prespanski, 7. struški, 8. kruševski, 9. morihovski, 10. porečki.

Na izborni okrug broj 35 ukupno 14 mandata. U izborni okrug broj 35 spadaju ovi administrativni srezovi: 1. kočanski, 2. maleški, 3. ovče-poljski, 4. radoviški, 5. carevo-selski, 6. štipski, 7. veleški, 8. dojranski, 9. devdelijski, 10. kavadarski, 11. negotinski, 12. strumički, 13. skopski i 14. grad Skoplje.

Pored toga bira se još onoliko poslanika koliko ima nosilaca zemaljskih kandidatskih lista koje su dobile preko 50.000 glasova.

U § 7 stav 7 zamenjuje se ovim:

„Uz zemaljsku kandidatsku listu predlagači su dužni podneti sudu pismenu izjavu nosioca svakog kandidata i njegovog zamenika koja glasi: „potpisani kao nosilac zemaljske kandidatske liste — kao poslanički kandidat — zamenik narodnog poslanika za srez izjavljujem, da pristajem na ovu kandidaciju i obavezujem se, da ću u svome poslaničkom radu čuvati državnu celinu i raditi za narodno jedinstvo i da neće pristupiti verskim, plemenskim i regionalnim partijsko-političkim udruženjima.“ Ograde uz izjavu nisu dopuštene. Potpis na izjavi mora biti overen od nadležnog sreskog suda a gde ovih nema od nadležnog prvostepenog odnosno okružnog suda.“

U § 11 u drugom stavu između reči „pristanak“ i „nosioca“ dodaje se i „izjava“.

U § 14 stav 3 menja se i glasi:

„U upravnom području grada Beograda, Zemuna i Pančeva tri petine, t. j. tri mandata pripadaju onoj zemaljskoj kandidatskoj listi koja je u celoj zemlji dobila najveći broj glasova, i to kandidatima onim redom kojim su značeni u zemaljskoj kandidatskoj listi. Ako ima više grupa od po pet kandidata vezanih za najjaču zemaljsku kandidatsku listu, ovi mandati pripašće onoj grupi, koja je dobila relativnu većinu među svima grupama vezanim za najjaču zemaljsku kandidatsku listu. Podela mandata na pojedine kandidate vrši se na isti način kao u prvom slučaju. Ostala dva mandata podeliće se ovako: ako je najjača zemaljska kandidatska lista dobila apsolutnu većinu glasova palih na području grada Beograda, Zemuna i Pančeva, onda će se ovaj ostatak deliti između sve zemaljske kandidatske liste, računajući tu i najjaču. Broj glasova, koji je ukupno svaka zemaljska kandidatska lista dobila u upravnom području grada Beograda, Zemuna i Pančeva deli se sa jedan i dva. Od brojeva dobivenih ovakim delanjem uzimaju se dva najveća i prema tim brojevima dele se ova dva mandata zemaljskim kandidatskim listama. U pogledu podele ova dva mandata na pojedine kandidate važe odredbe o podeli prvo tri petine mandata.“

U § 14 stav 4 poslednja rečenica briše se.

U § 14 stav 5 i ostali do kraja ovog paragrafa zamenjuju se ovim:

„Ove tri petine mandata podeliće se na pojedine izborne okruge, i to:

1. DRAVSKA BANOVINI

Na izborni okrug broj 1 ukupno 9 mandata; na izborni okrug broj 2, ukupno 8 mandata;

2. SAVSKA BANOVINI

Na izborni okrug broj 3 ukupno 6 mandata; na izborni okrug broj 4 ukupno 7 mandata; na izborni okrug broj 5 ukupno 10 mandata; na izborni okrug broj 6 ukupno 7 mandata; na izborni okrug broj 7 ukupno 5 mandata; na izborni okrug broj 8 ukupno 5 mandata; na izborni okrug broj 9 ukupno 5 mandata;

3. VRBASKA BANOVINI

Na izborni okrug broj 10 ukupno 9 mandata; na izborni okrug broj 11 ukupno 6 mandata;

4. PRIMORSKA BANOVINI

Na izborni okrug broj 12 ukupno 9 mandata; na izborni okrug broj 13 ukupno 5 mandata;

5. DRINSKA BANOVINI

Na izborni okrug broj 14 ukupno 7 mandata; na izborni okrug broj 15 ukupno 4 mandata; na izborni okrug broj 16 ukupno 7 mandata; na izborni okrug broj 17 ukupno 6 mandata;

6. ZETSKA BANOVINI

Na izborni okrug broj 18 ukupno 5 mandata; na izborni okrug broj 19 ukupno 3 mandata; na izborni okrug broj 20 ukupno 6 mandata; na izborni broj 21 ukupno 6 mandata;

7. DUNAVSKA BANOVINI

Na izborni okrug broj 22 ukupno 4 mandata; na izborni okrug broj 23 ukupno 5 mandata; na izborni okrug broj 24 ukupno 4 mandata; na izborni okrug broj 25 ukupno 7 mandata; na izborni okrug broj 26 ukupno 6 mandata; na izborni okrug broj 27 ukupno 5 mandata;

8. MORAVSKA BANOVINI

Na izborni okrug broj 28 ukupno 7 mandata; na izborni okrug broj 29 ukupno 5 mandata; na izborni okrug broj 30 ukupno 7 mandata; na izborni okrug broj 31 ukupno 6 mandata;

9. VARDARSKA BANOVINI

Na izborni okrug broj 32 ukupno 5 mandata; na izborni okrug broj 33 ukupno 7 mandata; na izborni okrug broj 34 ukupno 6 mandata; na izborni okrug broj 35 ukupno 9 mandata.

Ovi mandati podeliće se u pojedinim izbornim okruzima pre svega na one kandidate vezane za najjaču kandidatsku listu, koju u srezu, varoši, odnosno banovinskom sedištu, prema svima ostalim kandidatima toga sreza, varoši odnosno banovinskog sedišta, imaju apsolutnu većinu glasova, i to redom prema veličini broja dobivenih glasova. Ako ovim ne bi bile iscrpljene pomenute tri petine, ostali mandati podeliće se redom srezovima, varošima odnosno banovinskim sedištima, najjačim prema zbiru glasova koji su pali na sve kandidate u srezu, varoši odnosno banovinskom sedištu, vezane za najjaču zemaljsku kandidatsku listu. Ovi mandati pripašće onim sreskim kandidatima koji su među svima ostalim kandidatima toga sreza, varoši odnosno banovinskog sedišta, vezani za tu listu, dobili relativnu većinu.

Pri ovoj podeli mandata varoši za koje se kao sedišta banovina biraju poslanici i varoši od preko 100.000 stanovnika, smatraće se isto kao i ostali administrativni srezovi. U srezovima i varošima, za koje se biraju po dva ili više poslanika, oglašiće se svi kandidati izabranim ako je, po apsolutnoj većini odnosno po jačini zbira glasova koji su pali za sve grupe kandidata toga sreza odnosno varoši, vezane za zemaljsku kandidatsku listu, taj srez odnosno

varoš ušla u red za dodeljivanje mandata. Ako ima više grupa od po dva ili više kandidata vezanih za najjaču zemaljsku kandidatsku listu, za poslanike će se oglašiti svi kandidati toga sreza odnosno mesta one grupe koja je dobila relativnu većinu među grupama vezanim za ovu najjaču kandidatsku zemaljsku listu.

Ostatak od dve petine mandata podeliće se na pojedine izborne okruge, i to:

1. DRAVSKA BANOVINA

Na izborni okrug broj 1 ukupno 6 mandata; na izborni okrug broj 2 ukupno 6 mandata;

2. SAVSKA BANOVINA

Na izborni okrug broj 3 ukupno 4 mandata; na izborni okrug broj 4 ukupno 4 mandata; na izborni okrug broj 5 ukupno 7 mandata; na izborni okrug broj 6 ukupno 4 mandata; na izborni okrug broj 7 ukupno 4 mandata; na izborni okrug broj 8 ukupno 3 mandata; na izborni okrug broj 9 ukupno 4 mandata;

3. VRBASKA BANOVINA

Na izborni okrug broj 10 ukupno 6 mandata; na izborni okrug broj 11 ukupno 4 mandata;

4. PRIMORSKA BANOVINA

Na izborni okrug broj 12 ukupno 6 mandata; na izborni okrug broj 13 ukupno 4 mandata;

5. DRINSKA BANOVINA

Na izborni okrug broj 14 ukupno 4 mandata; na izborni okrug broj 15 ukupno 3 mandata; na izborni okrug broj 16 ukupno 4 mandata; na izborni okrug broj 17 ukupno 4 mandata;

6. ZETSKA BANOVINA

Na izborni okrug broj 18 ukupno 4 mandata; na izborni okrug broj 19 ukupno 2 mandata; na izborni okrug broj 20 ukupno 3 mandata; na izborni okrug broj 21 ukupno 4 mandata;

7. DUNAVSKA BANOVINA

Na izborni okrug broj 22 ukupno 2 mandata; na izborni okrug broj 23 ukupno 4 mandata; na izborni okrug broj 24 ukupno 3 mandata; na izborni okrug broj 25 ukupno 4 mandata; na izborni okrug broj 26 ukupno 4 mandata; na izborni okrug broj 27 ukupno 4 mandata;

8. MORAVSKA BANOVINA

Na izborni okrug broj 28 ukupno 4 mandata; na izborni okrug broj 29 ukupno 4 mandata; na izborni okrug broj 30 ukupno 4 mandata; na izborni okrug broj 31 ukupno 4 mandata;

9. VARDARSKA BANOVINA

Na izborni okrug broj 32 ukupno 4 mandata; na izborni okrug broj 33 ukupno 5 mandata; na izborni okrug broj 34 ukupno 4 mandata; na izborni okrug broj 35 ukupno 5 mandata;

U onim izbornim okruzima u kojima zbir glasova sa svih ostalih zemaljskih kandidatskih lista iznosi manje nego broj glasova najjače zemaljske kandidatske liste, ovaj ostatak mandata deliće se među sve zemaljske kandidatske liste, računajući tu i listu koja je u tim izbornim okruzima dobila najveći broj glasova.

Ovi mandati koji još pripadaju svakom izbornom okrugu dodeliće se onim kandidatima koji u svojim srezovima imaju apsolutnu većinu palih glasova, i to redom prema veličini broja dobivenih glasova.

Ako ovim nisu iscrpljeni svi mandati od ove dve petine, oni koji ostaju podeliće se među sve kandidatske zemaljske liste srazmerno broju glasova koji su u tom izbornom okrugu pali na sve sreske kandidate vezane za pojedine zemaljske liste, i to na ovaj način: broj glasova koji je ukupno svaka zemaljska kandidatska lista dobila u pojedinom izbornom okrugu deli se sa 1, 2, 3, i t. d. i najzad sa cifrom koja odgovara broju mandata koji još pripada dotičnom okrugu. Od brojeva dobijenih ovakvim deljenjem

uzima se najvećih onoliko koliko još mandata pripada tome izbornom okrugu i prema tim brojevima dodeljuje se broj mandata svakoj listi. Koliko se tih brojeva uzelo iz reda onih količnika dobivenih kad se broj glasova jedne liste delio sa brojem 1, 2, 3, i t. d. toliko mandata pripada toj listi. Ovi mandati podeliće se u pojedinim izbornim okruzima redom srezovima, varošima, odnosno banovinskim sedištima, najjačim prema zbiru glasova koji su pali na sve kandidate u srezu, varoši, odnosno banovinskom sedištu vezane za odnosnu listu u kojima ta lista nije već dobila mandat. Ovi mandati pripaće onim sreskim kandidatima koji su među svima ostalim kandidatima toga sreza, varoši, odnosno banovinskog sedišta, vezani za ovu listu dobili relativnu većinu.

Ako koja zemaljska kandidatska lista u celoj zemlji nije dobila ni 50.000 glasova, ona neće učestvovati pri podeli mandata.

Ako se dese dve najjače zemaljske kandidatske liste sa jednakim brojem glasova, onda će se izbori ponoviti u drugu narednu nedelju, računajući od dana kada Glavni birački odbor utvrdi rezultat prvih izbora.

Vasilije Trbić,
nar. poslanik.

Gospodo, ovo je moj amandman i ja bih molio da ga Narodna skupština primi, jer kao što sam rekao, sa ovim amandmanom izjednačuju se i one neravnote koje su se ranije primetile u projektu. Prema tome otpadaju i prigovori da opozicija neće moći doći u Skuštinu. Opozicija će svuda moći da se pojavljuje gde ima većinu i snagu, ali nije naše da mi mislimo gde će opozicija da ide i da dobije. Ovim zakonom omogućuje se opoziciji da prođre svuda gde ima pristalica, a gde ih ima to je njena stvar, a nije naša.

A ovim amandmanom postiže se još jedna dobit a to je da jedan izborni okrug, ako je u njemu u svakome srezu jedna lista koja je dobila relativnu većinu, ima u svakom srezu apsolutnu većinu, to znači da svaki poslanik iz svoga sreza dolazi u Skupštinu. Ne može da se desi prema ovome amandmanu da jedan poslanik u svome srezu ima apsolutnu većinu a da ne dodje on u Skupštinu nego drugi koji nije ni iz daleka doterao do većine. Time se stvar izravnala. To isto važi i za opoziciju. Ako opozicija u jednom okrugu dobije tri petine, ako su tri petine opozicione, onda oni bez ikakvog Dontovog sistema i bez ikakvog obračuna ulaze u Narodnu skupštinu. Na taj način zadovoljena je potreba da Narodna skupština ima jednu većinu koja može da upravlja zemljom normalno i da se nikad ne boji da će ići čas levo, čas desno, nego da se drži određenog pravca. S druge strane omogućeno je opoziciji da udje u Skupštinu, da vodi kontrolu nad radom većine i da koregira postupke Vlade, koji nisu umesni i treba da budu koregirani. Prema tome ja molim Narodnu skupštinu da ovaj amandman primi.

Potpredsednik dr. Avdo Hasanbegović: Reč ima g. Ministar unuštajnih poslova da se izjasni o amandmanu u ime Kraljevske vlade.

Ministar unuštajnih poslova Živojin Lazić: U ime Kraljevske vlade izjavljujem da primam ovaj amandman, koji je podneo narodni poslanik g. Vasilije Trbić.

Potpredsednik dr. Avdo Hasanbegović: Reč ima izvestilac većine odbora.

Izvestilac Tripko Ninković: U ime odbora izjavljujem da primam amandman koji je podneo g. Vasilije Trbić.

Potpredsednik dr. Avdo Hasanbegović: Reč ima izvestilac manjine g. Hodjera.

Izvestilac manjine Svetislav Hodjera: Gospodo narodni poslanici, ja neću da govorim o amandmanu, ali ću da govorim o jednoj teškoj povredi Poslovnika. Po Poslovniku, gospodo, tačno je određeno kad mogu da se podnose amandmani. Amandmane može da podnosi svaki narodni poslanik samo za vreme načelne debate, a § 58 kaže: Za vreme posebnog pretresa amandmane mogu podneti samo Vlada i odbor, a ovaj amandman nije podnela Kraljevska vlada nego narodni poslanik. Ova je radnja apsolutno nepravilna. (Glasovi: Tako je).

Potpredsednik dr. Avdo Hasanbegović: Gospodo, Kraljevska vlada primila je ovaj amandman prema § 58 Poslovnika. Prima li Skupština? (Prima).

Prelazimo na pretres u pojedinostima. Pošto se niko nije javio za reč, to ćemo preći na glasanje po uobičajenom načinu. Ona gospoda koja su „za“ se deće, a koja su „protiv“ ustaće. (M. Dragović: Ja sam se javio za reč!) Niste se javili! (M. Dragović: Pa izvestilac je govorio!) Izvolite, gospodo, zauzeti svoja mesta, jer će se glasati sedenjem i ustajanjem.

Izvestilac Tripko Ninković čita član 1 po izveštaju odbora i amandmanu g. Trbića.

Potpredsednik dr. Avdo Hasanbegović: Pristupamo glasanju o paragrafu 1. Primali se § 1. (Glasovi: Prima se...)

Miloš Dragović: Molim vas, gospodine potpredsedniče, za reč da govorim o ovome paragrafu.

Potpredsednik dr. Avdo Hasanbegović: Ne možete sada da dobijete reč gospodine poslaniče, jer ste se vi meni prijavili za reč kod § 2, a ne i kod ovog prvog paragrafa. (Miloš Dragović: Ja sam se javio za reč i kod § 1 i molim vas da mi date reč, jer bi to inače bila sramota za Narodnu skupštinu da se tako radi. — (Graja i protesti kod opozicije). Ja vam opet ponavljam, gospodine poslaniče, da ste se meni prijavili da govorite o § 2, ali vam ipak posle vaše izjave dajem reč. Izvolite govoriti.

Miloš Dragović: Gospodo narodni poslanici, ovde je određeno da grad Beograd, Zemun i Pančevo kao jedno izborno područje bira pet poslanika. Ja bih molio da se ovo izborno područje rejonira, da se stvore izborni srezovi, da oni ne ulaze po broju glasača na štetu ostalih izbornih srezova. Ovo je bilo primljeno i u odboru. Isto bih tako predložio da se Zagreb podeli na 4 izborna rejona, Ljubljana na 2, i Sarajevo na dva izborna rejona. Tako isto, gospodo, potrebno je da se i svi srezovi koji biraju po dva poslanika podele... (Glasovi: Zašto je to važno? Hodjera: to je važno i potrebno... graja). Dakle, kao što rekoh potrebno je da se i svi srezovi koji biraju po dva poslanika da se pretvore u dve izborne jedinice. To je, gospodo, vrlo prosta stvar i može se odmah na prvi pogled razumeti, a to je, da i oni učestvuju osobeno, svih pet poslanika koliko Beograd bira da učestvuju prilikom deobe mandata kao izborne jedinice, jer ako imaju relativnu većinu, onda Beograd ulazi ceo odnosno tri petine, tri poslanika, bez obzira koliko su oni glasova dobili. Zašto da za njih ne važi isto ono što važi i za ostale izborne srezove kao izborne jedinice?

Dakle, ja vas molim da usvojite, a vi to, gospodo, nećete, ja to znam. Ne smete! Ne da vam g. Srškić!

Potpredsednik dr. Avdo Hasanbegović: Gospodo, stavljam na glasanje § 1 onako kako ga je pročitao izvestilac većine.

Prima li Skupština § 1? (Prima! — Ne prima!) Ko je protiv, neka izvoli ustati. (Većina sedi.) Objavljujem da je § 1 primljen većinom glasova. Izvolite čuti § 2.

Izvestilac većine Tripko Ninković pročita § 2 po izveštaju odborskom.

Potpredsednik dr. Avdo Hasanbegović: Prima li Skupština § 2? (Prima! — Ne prima!) Ko je protiv, neka izvoli ustati. (Većina sedi.) Objavljujem da je § 2 primljen. Izvolite čuti § 3.

Izvestilac većine Tripko Ninković pročita § 3 po izveštaju odborskom.

Potpredsednik dr. Avdo Hasanbegović: Prima li Skupština § 3? (Prima! — Ne prima!) Ko je protiv, neka izvoli ustati. (Većina sedi.) Objavljujem da je § 3 primljen. Izvolite čuti § 4.

Izvestilac većine Tripko Ninković pročita § 4 po izveštaju odborskom.

Potpredsednik dr. Avdo Hasanbegović: Prima li Skupština § 4? (Prima! — Ne prima!) Ko je protiv, neka izvoli ustati. (Većina sedi.) Objavljujem da je § 4 primljen. Izvolite čuti § 5.

Izvestilac većine Tripko Ninković pročita § 5 po izveštaju odborskom.

Potpredsednik dr. Avdo Hasanbegović: Prima li Skupština § 5? (Prima! — Ne prima!) Ko je protiv, neka izvoli ustati. (Većina sedi.) Objavljujem da je § 5 primljen. Izvolite čuti § 6.

Izvestilac većine Tripko Ninković pročita § 6 po izveštaju odborskom.

Potpredsednik dr. Avdo Hasanbegović: Prima li Skupština § 6? (Prima! — Ne prima!) Ko je protiv, neka izvoli ustati. (Većina sedi.) Objavljujem da je § 6 primljen. Izvolite čuti § 7.

Izvestilac većine Tripko Ninković: Pročita § 7 po predlogu odborskom.

Potpredsednik dr. Avdo Hasanbegović: Ima reč g. Dragović.

Miloš Dragović: Gospodo, u § 7 poslednji stav zamenjuje se nekom izjavom, koju treba da da nosilac liste, kandidat odnosno njegov zamenik. Ta izjava od reči do reči treba da glasi ovako:

„Potpisani kao nosilac zemaljske kandidatske liste — kao poslanički kandidat — zamenik narodnog poslanika za srez izjavljujem, da pristajem na ovu kandidaciju i obezbeđujem se, da ću u svome političkom radu čuvati državnu celinu i raditi za narodno jedinstvo i da neću pristupati verskim, plemenskim i regionalnim partisko-političkim udruženjima.

Ograde uz izjavu nisu dopuštene. Potpis na izjavi mora biti overen od nadležnog sreskog suda, a gde ovih nema od nadležnog prvostepenog, odnosno okružnog suda.“

Gospodo, ja mislim da ćete, rezervišući što postoji ovde, priznati ipak jednu činjenicu, koja je tačna i neophodna za prilike, a to je, da svaki kandidat treba da bude pristajlica jedne političke partije.

Jer, gospodo, šta vrede ove izjave? Izjava u kojoj čovek kaže: da čuva „državnu celinu“, i „narodno jedinstvo“, je li to nešto, što postoji, ili nešto što treba čuvati? Nikad se gospodo, kroz ličnosti ne može čuvati bolje državna celina, niti raditi za narodno jedinstvo, kao što mogu da rade same pojedine grupe, ili partije. Stoga vas ja molim, da ovo svakodnevno licitiranje patriotizma, da se jednom izbriše. Tako isto i ove reči, „rad na narodnom jedinstvu“. Mesto toga bolje je da stoji u zakletvi, da će svaki poslanik savosno, po svojoj poslaničkoj dužnosti, raditi na opšte dobro naroda i države. To je mnogo bolje, nego ove reči, da se čuva državna celina,

jer od koga ćete da je čuvate, sigurno od njenih rođenih sinova!

Gospodo, kod ovog paragrafa imao bih još da učinim jednu primedbu na onaj deo na kraju, gde se na strani 9 kaže: „U onim izbornim okruzima, u kojima zbir glasova sa svih ostalih zemaljskih kandidatskih lista, iznosi manje, nego broj glasova najjače zemaljske kandidatske liste, ovaj ostatak mandata deliće se medju sve zemaljske kandidatske liste, računajući tu i listu, koja je u tim izbornim okruzima dobila najveći broj glasova“.

Gospodo, ako u jednom izbornom okrugu od 50.000 glasova, koliko svega ima taj izborni okrug, vladina lista dobije 1.000 glasova, onda ona nosi 3/5 poslanika, a ako dobije 25 hiljada glasova, onda nosi 9/10 poslanika (M. Sokić: Nosil sve!) Teško narodu, kome ti kapu krojiš! (Sokić: Svaki kapu kupuje, prema svojoj glavi!) (Zagor).

Potpredsednik dr. Avdo Hasanbegović: Reč ima g. dr. Živan Lukić.

Dr. Živan Lukić: Gospodo, u odboru koji je bio izabran da izradi ovaj projekat, bilo je mnogo govora o ovom kandidovanju, a čuli su se prigovori, i sa strane odborske većine, i sa strane odborske manjine, da ovakva jedna izjava treba da izostane. I danas, sasvim neočekivano, dok smo mi vodili diskusiju, o onom predlogu, koji je izradjen u odboru, koji ima autoritet jednog skupštinskog odbora, i gde se govornici izjašnjaju za taj projekat, ili protiv njega, na jedanput izlazi jedan amandam g. Trbića, prema kome se iz osnova menja celokupan projekat, i na njega čak i vlada pristaje. Mi više nemamo onog projekta, koji je bio juče, prekjuče, i ovih dana na pretresu u Narodnoj skupštini, jer je ovo sasvim jedan drugi, nov projekat. Bilo je i do sada slučajeva da se učini takva izmena kod pojedinih članova, pojedinih zakona, ali nije bio još slučaj, da se jedan projekat zakona potpuno zbrische. Ako se ovako bude radilo i dalje, i ako se ovako i dalje bude praktikovalo, onda ne treba da se narodni poslanici trude i da biraju odbore, i da rade u skupštinskim odborima. Zašto su, gospodo, mesec dana radili u ovome odboru njegovi članovi, koji su se zalagali i trudili da dadu što bolji zakon, kad je sad odjedared, jednim potezom, to sve zbrisano? Zašto, gospodo, da se ovako nešto dogadja?

Ja apsolutno ne vidim razloga, da se ovaj projekat ovako na ovaj način usvaja, a naročito ovako brzo, kao što se to danas radilo, da mi nismo u stanju ni da ga pročitamo. Ja mislim, da ovako ne treba da se radi u ovoj kući.

Tako isto protivam sam odredbi, gde se u zakletvi kaže: „Da će raditi za narodno jedinstvo“. Pa, gospodo, dotle ćemo da potržemo to naše grešno narodno jedinstvo?! Valjda smo se mi jedanput ujedinili za svagda, i onda kad je tako, ne treba ni jedan narodni poslanik tek sad da radi na narodnom jedinstvu. Stoga vas molim, da se to popravi, i da se to izmeni u projektu druga Trbića.

Ja sam dakle ustao da govorim protivu ovoga i ovakog načina rada, jer se ovako ne može da radi. (Živo odobravanje u opoziciji).

Potpredsednik dr. Avdo Hasanbegović: Ima reč narodni poslanik g. Hodjera.

Svetislav Hodjera: Gospodo § 7 govori i o načinu kako treba da se sastavi zemaljska lista. Naročito se podvlači da tu treba da bude ime i prezime nosioca liste i kandidata. Ali pored njih treba da bude ime i prezime svakog pretstavnika na svakom glasačkom mestu i njegovog zamenika. Ja sam i prošloga puta u načelnoj debati govorio da ta lista iznosi ako se sastavlja ovako kako se predlaže i ako bude po jedan kandidat u svakome srezu, mora da ima 800 štampanih strana. A ako bude po dva kandidata onda 1600 štampanih strana. Ako se želi da dodje opozicija onda mora da bude još jedna zemaljska lista. Čim postoje dve ili više zemaljskih lista sa nosiocima, koji će se utrkivati ko će da ima više kandidata u svakom srezu, prema tome možete da zamislite kako će da izgleda jedna zemaljska lista, koja ima po pet do šest kandidata, — a ovaj projekt traži

da u svakom srezu bude više kandidata, — kad ima tri do četiri hiljade štampanih strana.

Gospodo dalje se kaže da tako sastavljena lista kao ogromna knjižurina treba da se raznese kroz 170 srezova da bi se prikupilo 30 potpisa.

Za vreme pretresa ovog zakonskog predloga u Odboru, ceo se odbor složio da imena pretstavnika i zamenika za glasačka mesta kao i oni štampani tabaci, koji treba da se pošalju Kasacionom sudu po 3 primerka za svako glasačko mesto, da se ti primerci ne šalju Kasacionom sudu nego da se dostave Sreškom ili Okružnom nadležnom sudu da ih on potvrdi. Ceo Odbor je našao da je to pametno ali predsednik Odbora nije hteo da stavi na glasanje, nego je prvo otišao da pita Kraljevsku vladu. I Kraljevska vlada iz specijalnih razloga, koji nisu ni zakoniti ni moralni, nije htela to da odobri i većina odbora morala je da glasa protivu ovoga, i ako se prvo bila složila.

U ovome paragrafu se govori ako neko dozna da je na kojoj listi za pretstavnika ili zamenika zabeležen bez njegovog znanja i odobrenja, on ima prava prijaviti Kasacionom sudu u Beogradu da se toga ne prima i Sud je dužan izbrisati ga i izvestiti jednog od podnosilaca zemaljske kandidatske liste.

Gospodo, ako u jednom srezu protivnička strana dozna za ta imena i pošalje telegram Kasacionom sudu da se ne prima toga, da se dakle učini jedan najobičniji falsifikat.

Zbog toga Kasacioni sud nema vremena da to prokontroliše, jer mu se daje rok od tri dana da potvrdi listu. Kasacioni sud nema vremena da pita i da proverava i prema tome je cela lista nepravilna. Kao što vidite potrebno je da se načini jedan falsifikat u jednome srezu i da cela lista koja mora imati minimum 5.100 potpisa zbog ovih 10 do 20 potpisa više ne važi.

Dalje se stavlja uslov i kaže se da pretstavnici za pojedina glasačka mesta i njihovi zamenici moraju biti iz opštine, u kojoj se glasanje vrši i upisani u njen stalni glasački spisak. Ko će to proveravati da li su oni uvedeni u spisak, to se nigde ne kaže i prema tome je ova klauzula izlišna. To treba da potvrdjuje sreski sud, jer sreski sud ima biračke spiskove i može znati tačno da li je taj i taj pretstavnik liste ili njegov zamenik i gde upisan, ali Kasacioni sud to ne može da zna niti to može da vrši. Stoga molim Narodnu skupštinu da ne primi ovaj član.

Potpredsednik dr. Avdo Hasanbegović: Gospodo, stavljam na glasanje § 7 u stilizaciji kako je pročitao g. izvestilac. Prima li Skupština pročitani paragraf 7. (Prima. Ne prima) Ko je protiv neka ustane. (Većina sedi). Objavljujem da je ovaj paragraf većinom glasova primljen. Izvolite čuti § 8.

Izvestilac Tripko Ninković: čita § 8.

Potpredsednik dr. Avdo Hasanbegović: Prima li Skupština pročitani § 8? (Prima. Ne prima). Ko je protiv neka ustane. (Većina sedi). Objavljujem da je § 8 primljen većinom glasova. Izvolite čuti § 9.

Izvestilac Tripko Ninković: čita § 9.

Potpredsednik dr. Avdo Hasanbegović: Ima reč g. Hodjera.

Svetislav Hodjera: Gospodo, ja ću reći nekoliko reči da bi videli sve dobre strane ovoga zakona. U ovom § 9, upravo 21, kaže se, da se svaki kandidat može kandidovati u tri izborne jedinice. Ako se jedan kandiduje u tri izborne jedinice i dobija apsolut-

nu većinu u sva tri sreza, po ovome zakonu, ako nije na lsti relativne većine, nije narodni poslanik. Eto, gospodo, kakve vi zakone primete!

Potpretsednik dr. Avdo Hasanbegović: Prima li Skupština pročitani § 9? (Prima. Ne prima). Ko je protiv neka ustane. (Većina sedi). Objavljujem da je § 9 primljen većinom glasova. Izvolite čuti § 10.

Izvestilac Tripko Ninković: čita § 10.

Potpretsednik dr. Avdo Hasanbegović: Prima li Skupština pročitani § 10? (Prima. Ne prima). Ko je protiv neka ustane. (Većina sedi). Objavljujem da je § 10 primljen većinom glasova. Izvolite čuti § 11.

Izvestilac Tripko Ninković: čita § 11.

Potpretsednik dr. Avdo Hasanbegović: Prima li Skupština pročitani § 11. (Prima. Ne prima). Ko je protiv neka ustane. (Većina sedi). Objavljujem da je § 11 primljen većinom glasova. Izvolite čuti § 12.

Izvestilac Tripko Ninković: čita § 12.

Potpretsednik dr. Avdo Hasanbegović: Ima reč g. dr. Dragutin Kostić.

Dr. Dragutin Kostić: Ja bih molio da se stavi novi amandman na glasanje uz § 12. Molim gospodina Pretsednika da stavi na glasanje amandman.

Potpretsednik dr. Avdo Hasanbegović: Stavljam na glasanje § 12 kako ga je odbor izglasao. Prima li Narodna skupština § 12? (Prima. Ne prima). Objavljujem da je većinom glasova § 12 primljen. Prema tome amandman otpada.

Izvestilac Tripko Ninković: čita § 13.

Potpretsednik dr. Avdo Hasanbegović: Prima li Narodna skupština § 13? (Prima). Objavljujem da je § 13 primljen većinom glasova. Izvolite čuti § 14.

Izvestilac g. Tripko Ninković: čita § 14.

Potpretsednik dr. Avdo Hasanbegović: Prima li Narodna skupština § 14? (Prima — ne prima). Objavljujem da je § 14 većinom glasova primljen. Izvolite čuti § 15.

Izvestilac g. Tripko Ninković: čita § 15.

Potpretsednik dr. Avdo Hasanbegović: Prima li Narodna skupština § 15? (Prima — ne prima). Objavljujem da je § 15 primljen većinom glasova. Izvolite čuti § 16.

Izvestilac g. Tripko Ninković: čita § 16.

Potpretsednik dr. Avdo Hasanbegović: Prima li Narodna skupština § 16? (Prima — ne prima). Objavljujem da je § 16 primljen. Time je ovaj zakonski predlog i u pojedinostima usvojen. Prećićemo na konačno i poimenično glasanje o ovom zakonskom predlogu. Izvolite čuti prozivku.

Sekretar Ante Kovač proziva narodne poslanike da glasaju i oni su glasali ovako:

Avramović Branko — za

Adjić Ante — otsutan

Aksentijević Aleksandar — otsutan

Aleksić Kosta — otsutan

Alilović Šaćir — otsutan

Andjelinović Grgur Budislav dr. — otsutan

Antonijević Dušan — otsutan

Antunović Josip — otsutan

Arandjelović Jovan — otsutan

Auer Ljudevit — za

Babamović Jordan — otsutan

Baljić Salih — otsutan

Banjac Ljubomir — za

Barać Branko dr. — otsutan

Batinić Jozo — otsutan

Bačić Stjepan dr. — otsutan

Benko Josip — otsutan

Beširović Dimitrije R. — za

Bogdanović Iso — za

Božić Milan — za

Borisavljević Strahinja — otsutan

Brkić Stjepan — otsutan

Brušija Radoslav — za

Bugarski Dragutin — otsutan

Budišin Stevan — otsutan

Bukvić Aleksandar — otsutan

Bunović Milan — otsutan

Valjavec Stjepan — otsutan

Varda Sever — otsutan

Vasiljević Stevan dr. — otsutan

Voličković Miladin — otsutan

Veljković Veljko — otsutan

Vidaković Vitomir — za

Vidić Ješa dr. — otsutan

Vidović Bogdan dr. — za

Vojinović Jovan V. — otsutan

Vošnjak Bogumil dr. — otsutan

Vujić Dimitrije V. — otsutan

Vukićević Rogić dr. — otsutan

Gavrančić Oton dr. — otsutan

Gavrilović Oto — za

Gajšek Karlo — otsutan

Glavički Božidar — otsutan

Gospodnetić Franjo — otsutan

Grajić Pero — za

Grba Milovan dr. — otsutan

Grbić Emilijan — otsutan

Grdjić Milan — otsutan

Grubanović Milan — otsutan

Gruber Franjo dr. — protiv

Davidović Vitomir — otsutan

Danilović Živko — za

Demetrović Juraj — za

Dervišić Djulaga — za

Dimitrijević Mita — otsutan

Dimitrijević Hadži Todor — otsutan

Došević Milan S. — za

Dobrovoljac Milan L. — otsutan

Dovezenski Jovan F. — otsutan

Dodić Aleksandar Taka — otsutan

Došen Mirko dr. — otsutan

Dragović Miloš P. — protiv

Drljača Branko — otsutan

Drmelj Alojzij — za

Duboković Juraj — otsutan

Djokić Rista — otsutan

Djordjević Vladimir — otsutan

Djurić Mihailo — za

Elegović Ivo dr. — otsutan

Zivanović Milan — za

Zivančević Mihailo — otsutan

Zivković Negosim dr. — otsutan

Zivojinović Dušan M. — za

Zaharić Čedomir — za

Zeljковиć Boško — za

Zemljić Jakob — otsutan

Ivanković Ivković Mirko dr. — otsutan

Ivanišević Petar — otsutan

Ivančević Dušan — otsutan

Ilić Srdja Milan dr. — otsutan

Isaković Milivoje Dj. — otsutan

Isaković Mito — otsutan

Janković Velizar dr. — otsutan

Jevremović Dragoljub dr. — za

Jevtić Životije — otsutan

Jevtić Milutin Al. — otsutan

Jevtić Mihailo R. — otsutan

Jevtić Radovan — otsutan

Jelić Milutin — za

Jeličić Božo C. — otsutan

Jerimić Zivojin — otsutan

Jovan Andrija — otsutan

Jovanović Aleksandar — otsutan
 Jovanović Djoka — otsutan
 Jovanović Jova — otsutan
 Jovičić Dobrosav — otsutan
 Kadić Husein — protiv
 Kajmaković Omer — za
 Kalamatijević Mihailo R. — otsutan
 Kandić Joviša K. — otsutan
 Katić Miloš — otsutan
 Kačanski Stevan — otsutan
 Kešeljević Nikola dr. — protiv
 Klinec Anton — otsutan
 Knežević Lovro — protiv
 Knežević Stjepo dr. — otsutan
 Kovač Ante Lj. — za
 Kovačević Dragutin Karlo — otsutan
 Kožulj Marko dr. — otsutan
 Kojić Dragutin dr. — za
 Koman Albin — otsutan
 Kostić Dragutin dr. — otsutan
 Kostić Milorad J. dr. — otsutan
 Kraljević Dragan dr. — za
 Kramer Albert dr. — za
 Kraft Stovan dr. — otsutan
 Krojči Anton — otsutan
 Krstanović Risto — za
 Krstić Vladimir — protiv
 Krstić Milutin — otsutan
 Krstić Mihailo V. — otsutan
 Krstić Simo — za
 Kuzmanović Lazar K. — otsutan
 Kujundžić Andrija K. — otsutan
 Kujundžić Bogoljub K. — za
 Kumanudi Kosta dr. — predsjedava
 Kuntarić Ante dr. — otsutan
 Kunjašić Joakim — za
 Kurtović Vojko — otsutan
 Kurtović Sukrija — za
 Lazarević Milovan M. — otsutan
 Lazarević Todor dr. — otsutan
 Lazarević Teodosije K. — za
 Lazarević Filip S. dr. — otsutan
 Leušić Djuro dr. — otsutan
 Lisavac Mladen dr. — za
 Lončarević Ivan dr. — protiv
 Lončar Stanko — za
 Lončar Ivan — otsutan
 Lukić Zivan dr. — protiv
 Lulić Petar — za
 Makar Dako — otsutan
 Maksimović Božidar — otsutan
 Maksimović Stjepan — otsutan
 Malančec Vlado dr. — otsutan
 Marinković Vojislav dr. — otsutan
 Marjan Djuro — otsutan
 Marjanac Simo — otsutan
 Markić Franja — otsutan
 Marković Milenko dr. — za
 Marković Velimir — za
 Marković Milorad P. — za
 Marković Nikola — otsutan
 Marković Petar K. — za
 Mastrović Ante F. — otsutan
 Matica Pavao — za
 Matić Djoka N. — za
 Maceković Matija — otsutan
 Mašić Marko — za
 Metikoš Milan dr. — otsutan
 Mijić Milan Dj. — otsutan
 Miletić Vjekoslav dr. — otsutan
 Miletić Vladislav — otsutan
 Milošević Gavro — za
 Milošević Mladen P. — otsutan
 Milušinović Milenko R. — za

Milutinović Milorad Dj. — otsutan
 Misirić Jovan T. — otsutan
 Mitrović Jovan R. — otsutan
 Mihailović Ilija P. — otsutan
 Mihailović Svetislav dr. — za
 Moser Hans dr. — otsutan
 Mohorić Ivan — otsutan
 Mravlje Milan — otsutan
 Mulalić Mustafa A — za
 Najdorfer Mirko — otsutan
 Nedeljković Uroš P — za
 Nikić Nikola dr. — protiv
 Nikić Fedor dr. — za
 Nikodijević Arandjel D. — otsutan
 Nikolić Branko dr. — otsutan
 Ninković Tripko — za
 Nuić Petar dr. — otsutan
 Njamcul Ranko dr. — otsutan
 Ostojić Djuro dr. — za
 Pavlič Alojz — protiv
 Paleček Ivan dr. — za
 Parabuški Djordje — otsutan
 Paranos Spire F. — za
 Pahernik Franja — otsutan
 Patrnogić Ljuba — za
 Perić Matej dr. — otsutan
 Perić Milivoje Dj. — otsutan
 Perić Ninko dr. — otsutan
 Perko Dragutin V. — otsutan
 Petković Milan — za
 Petovar Lovre — otsutan
 Petrak Nikola — protiv
 Petričić Živko dr. — otsutan
 Petrović Marko — otsutan
 Pešić Milutin — za
 Pivko Ljudevit dr. — otsutan
 Pištelić Slavko A. dr. — otsutan
 Pogačnik Viktor — otsutan
 Popović Dimitrije On. — otsutan
 Popović Dobrivoje Ger. dr. — otsutan
 Popović Dušan — otsutan
 Popović Jeftimije — za
 Popović Kosta — dr. — otsutan
 Popović Milan V. — otsutan
 Popović Milan dr. — otsutan
 Popović Svetislav dr. — za
 Praljak Nedeljko — za
 Preka Nikola — otsutan
 Prekoršek Ivan — otsutan
 Princip Jovo — otsutan
 Prša Sime dr. — otsutan
 Pustoslemšek Rasto — za
 Pucelj Ivan J. — za
 Radivojević Lazar Lj. — za
 Radić Ivan — otsutan
 Radović Savo dr. — otsutan
 Radonjić Milan — otsutan
 Radonjić Miljan — za
 Rajić Toša dr. — za
 Rako Janko dr. — otsutan
 Rapc Stane dr. — za
 Rorbaher Julijan dr. — otsutan
 Savić Arandjel P. — otsutan
 Savić Sava V. — otsutan
 Savković Ilija — otsutan
 Santo Gavro dr. — otsutan
 Sarančević Radenko — otsutan
 Sekulić Milan dr. — otsutan
 Selić Joca M. — za
 Selmanović Alija — otsutan
 Simić Milorad — za
 Smiljanić Toma dr. — otsutan
 Sokić Miloje M. — za
 Sokolović Nikola — za
 Spasović Vukašin — za

Spahić Vlado — odsutan
 Spindler Vjekoslav — odsutan
 Spinčić Vjekoslav — odsutan
 Srškić Milan dr. — za
 Stažić Josip — odsutan
 Stajković Nikola — odsutan
 Stanić Andra — odsutan
 Stanišić Vladimir dr. — odsutan
 Stanojević Dragomir M. — odsutan
 Stanojević Milutin — odsutan
 Stevanović Živojin Ar. — odsutan
 Stevanović Milan — za
 Stepanov Milivoj — odsutan
 Stepanović Milan R. — za
 Stefanović Ignjat — odsutan
 Stejić Milan dr. — za
 Stojadinović Milosav dr. — odsutan
 Stojković Milan Dj. dr. — odsutan
 Stošić Stamenko — za
 Strezović Krsta — za
 Subotić Nikola dr. — odsutan
 Tadić Gligorije dr. za
 Teodorović Vojislav — za
 Tešić Maksim — odsutan
 Tolić Ignjat M. dr. — odsutan
 Tomić Jakob — za
 Tonić Todor R. — za
 Topalović Milan — za
 Toromanović Hasan — za
 Trbić Vasilije — za
 Trbojević Uroš dr. — odsutan
 Trifunović Ljubiša — odsutan
 Trkulja Stanko — odsutan
 Trpković Stavra K. — odsutan
 Čirić Djordje — za
 Čirić Stevan — za
 Čuković Milan — odsutan
 Uzunović Nikola — odsutan
 Urek Ivan — odsutan
 Urošević Mirko II — odsutan
 Urukalo Sergije — za
 Fidančević Toma dr. — odsutan

Fizir Viktor — odsutan
 Fotirić Arsa — za
 Hajdinjak Anton — za
 Hanžek Lavoslav dr. — za
 Hasanbegović Avdo dr. — odsutan
 Hodjera Svetislav V. — protiv
 Hribar Nikola — za
 Hristić Bora — odsutan
 Cemović Filip — za
 Cerer Anton — odsutan
 Čipušević Metodije — za
 Čorbić Branko — odsutan
 Čohadžić Hazim — za
 Šarković Tihomir — za
 Šega Ferdo — za
 Šelmić Dragić M. — za
 Šećerov Slavko dr. — odsutan
 Šiljegović Vladimir — za
 Šiftar Stevan — za
 Šnajdar Franjo — odsutan
 Šumenković Ilija dr. — za
 Šurmin Djuro dr. — odsutan

Pretsednik dr. Kosta Kumanudi: Izvolite čuti rezultat glasanja. Glasalo je ukupno 112 narodnih poslanika. Od ovoga broja glasalo je za 100 narodnih poslanika protiv 12. Prema tome ovaj zakonski predlog o izmenama i dopunama Zakona o izboru narodnih poslanika usvojen je i konačno. Pošto je time ovaj zakonski predlog prinjlen u celini, on će u smislu čl. 64 Ustava biti upućen Senatu na dalji rad.

Sa vašim pristankom ovu sednicu zaključujem. Kao dnevni red za narednu sednicu predlažem, i to: i — Izbor Odbora za proučavanje zakonskog predloga o izmenama o dopunama pojedinih zakonskih propisa o Agrarnoj reformi. Kao drugu tačku predlažem: Pretres izveštaja Odbora za proučavanje predloga Zakona o opštinama. Narednu sednicu zaključujem za četvrtak 16 februara u 9 i po časova pre podne, a današnju sednicu zaključujem.

Sednica je zaključena u 13.10 časova.

P R I L O Z I

Gospodinu

ZIVOJINU LAZIĆU, Ministru unutrašnjih poslova,

BEOGRAD

INTERPELACIJA

JOVA PRINCIPA I DRUGOVA PROTIV PROGONA ŽELEZNIČARSKIH ČINOVNKA IZ ALIPASINOG MOSTA.

Gospodine Ministre,

Na železničkoj stanici na Alipašinom Mostu, nepoznato lice nasipalo je na unutrašnjim vratima nužnika neke uvredljivo reči na adresu države i njenih predstavnika. Šef stanice g. Mirković, bez da se je upuštao u to, da ustanovi čiji je rukopis, pozvao je svojih 25 potčinjenih službenika katoličke vere (Hrvata) i rekao im da su komuniste i da su oni to napisali. Kad su ovi ljudi uvredjeni tražili od g. Mirkovića da povuče reč i kad on to nije hteo da učini, oni su ga tužili sudu.

Mirković je, ne čekajući presudu, otišao Banu Drinske banovine g. Volji Popoviću, i kod Bana je ove ljude optužio, da su ga ometali u vršenju dužnosti, našto je g. Ban pozvao sreskog poglavara u Sarajevu g. Ružića i telo-

fonski mu naredio, da ove ljude osudi od 10—20 dana zatvora, što je i učinjeno.

Čim sam saznao za ovu stvar, odmah sam se za ove ljude, koje i lično poznajem kao nacionalno potpuno ispravne, zauzeo i otišao sam odmah kod g. Pretsednika Vlade, koji se nalazio tada na Ilidži i zamolio ga da naredi istragu. Po ovoj stvari obraćao sam se i Vama i podneo sam Vam žalbu osuđenih, kojom tražim obnovu postupka, pošto su nevino optuženi i osudjeni.

Po ovoj stvari nije ništa do danas učinjeno, nego se na osnovu traženja g. Bana Drinske banovine upućuju dvojica po dvojica na izdržavanje kazne. Osim toga što su nevino osudjeni gotovo svi su promešteni sa Alipašina Mosta po raznim krajevima Srbije, sa oznakom kao nepouzđani.

Molim Gospodina Ministra unutrašnjih poslova da im odgovori u Narodnoj skupštini šta je preduzeto da se ustanovi istina po ovoj stvari? Šta kani učiniti da se da satisfakcija ovim nevino progonjenim ljudima i da se ovi nevino progonjeni ljudi, ispravni državni službenici, uzmu u zaštitu od daljih progona.

Dalje šta kani gospodin Ministar da preduzme da se ovaki slučajevi, koji raspiruju plemensko mržnje, škodo-

ugledu države i državne administracije, više ne ponavljaju. Sam toga misli li gospodin Ministar da nešto preduzme da se stane na put ovakvoj i sličnoj samovolji i nasilju pojedinih državnih organa.

Jovo Princip s. r.
narodni poslanik.

INTERPELACIJA

NARODNOG POSLANIKA JOVANA PRINCIPA I DRUGOVA NA PRETSEDNIKA KRALJEVSKE VLADE G. DR. M. SRŠKIĆA

U današnje teško doba privredne i ekonomske situacije hiljade i hiljade mladih ljudi bilo sa fakultetom bilo sa srednjoškolskom spremom ne može ni pored najbolje volje da dobije službu, koja bi odgovarala ne samo njihovim kvalifikacijama, nego ma koje bilo vrste. Na taj način stvara se kod ovih ljudi zla volja i mržnja prema svemu onom što im je najsvetije, u prvom redu prema otadžbini.

Sa diplomama u ruci ovi mladići obilaze vrata, bilo državnih ili privatnih ustanova, da bi se ma gde uposlili, ali na žalost gde god dodju budu dočekani sa rečima: „Nema mesta — ili nema budžetske mogućnosti“.

Razgovarao sam sa mnogim od ovih ljudi i došao sam do uverenja da su oni sami, tražeći razlog za to, došli do žalosne konstatacije: da su njihova mesta zauzeli pojedinci, kojima ovo uposlenje služi više za njihove luksuzne potrebe, a ne za pravu i preku potrebu za održanje egzistencije.

Ovi ljudi, koji zauzimaju mesta nezaposlene naše omladine dovedeni su na položaj protekcijom izvesnih državnih funkcionera i to kao rođjaci i prijatelji dotičnih intervenata. Tako, n. primer, u raznim državnim preduzećima naći ćete na penzionisane visoke državne funkcionere, koji pored penzije beru velike plate i tantijeme. Na ta mesta oni su postavljeni samo zato, da bi mogli da zadovoljavaju svoje prohteve i čefove, dok naša omladina skapava od gladi. Nije redak slučaj, da neki visoki državni funkcioner pored svoje penzije ima još prihoda sa nekoliko strana, jer je u raznim odborima državnih preduzeća, ili funkcionerskih državnih preduzeća. Pa ne samo to, nego takvi ljudi pored sebe dovode u ta preduzeća, zahvaljujući opet sada svojim vezama, i iskorišćuju svoj položaj, svoje žene, ćerke, i najbližu rodbinu, pa čak i svoje prijateljice.

Svedoci smo toga, da u državnim nadležstvima vidjamo zaposlene i muža i ženu, i ako je muž u dotičnom nadležstvu viši funkcioner. Svedoci smo toga, da u državnim nadležstvima sede žene, koje svoju platu upotrebljavaju isključivo da mogu nabavljati luksuzne artikle, kao šminku, puder, svilenu toaletu itd.

Poznato nam je i to, da neke lepe i mlade žene ili devojke, koje su na rdjavom glasu dobijaju zaposlenje u državnim nadležstvima i da zato zaposlenje nisu uložile ni kakvog truda, pa čak nemaju nikakvih kvalifikacija, osim što u društvu važe za lake žene, pa da, ipak i pored svega toga, uživaju poverenje svoga šefa, jer su dovedene tu, ne da šta rade, nego da po želji svoga šefa, skupljaju oko sebe

prijateljice i na taj način oskrvnjavljaju dotično državno nadležstvo.

Mi, narodni poslanici, držimo da sve ovo nije poznato gospodinu Pretsedniku, i ujedno mu skrećemo pažnju, da ima i takvih, koje su pre stupanja u državnu službu bile pod policijskom paskom.

Mi, narodni poslanici, nemoćni smo, da i pored najbolje volje maknemo ma i jednu takvu problematičnu ženu, i da na njeno mesto postavimo jednog siromašnog intelektualca, jer su napred pomenute žene u milosti pojedinih merodavnih lica, t. j. svojih šefova koji ih uzimaju svakom prilikom u zaštitu.

Mi, narodni poslanici, moramo, gospodine Pretsedniče, ovom prilikom, skrenemo pažnju na pitanje ruskih izbeglica. Dok kod naše omladine, problem nezaposlenosti postoji kao nikada do sada, taj problem kod ruskih izbeglica uopšte ne postoji. Ti ljudi, služeći se često puta s nedopustivim i kažnjivim i nemoralnim sredstvima, uspeli su da se uvuku u razna nadležstva i zauzmu tamo položaj, na koje, ni po svojoj spremi, ni po moralnim kvalifikacijama ne bi imali prava. Ruske izbeglice u našoj državi u glavnom su svi zaposleni, pa nije redak slučaj da po nekoji imaju po nekoliko zaposlenja. Pa, ne samo to, nego ako ih ima u jednoj porodici petoro odraslih, svo petoro dobili su uposlenje, dok su kod nas, kod naših ljudi, retki slučajevi da bar domaćin porodice ima primerno zaposlenje, razume se, u koliko ne spada u red onih ljudi, koji mogu, ma na bilo koji način, da sebi nadju zaštitnika — protežera.

Još jedno veliko zlo zahvatilo je duboko korena. Razne tetke, strine i druge žene, mahom žene uglednih ljudi, preuzele su na sebe dužnost da zaštićavaju i protežiraju razne ljude, mahom sumnjive prošlosti. Njihov je uticaj veliki. One su svemoćne. Njima se ništa ne odbija, iz razumljivih razloga. A šta ih rukovodi na to, notorno je poznato. One postavljaju i smenjuju činovnike, dok mi, narodni poslanici, ne možemo da premestimo ni običnog čestara ili lugara, koji se ogrešio o dužnost i narod.

Iz svih napred navedenih razloga, slobodni smo, gospodine Pretsedniče, da Vas umolimo, da nam putem Narodne skupštine usmeno, izvolite dati odgovor.

1. Šta mislite preduzeti da se penzionerima, onemogućiti rad u državnim i samoupravnim telima, i da se oni penzioneri, koji su sposobni za rad, povrate u aktivnu službu?

2. Šta mislite preduzeti, da se iz državnih preduzeća izbace penzionisani visoki državni funkcioneri?

3. Šta mislite preduzeti, da se iz državne službe otpuste sve ženske, kojima uposlenje ne služi za izdržavanje, nego samo za provodnju i luksuz i za pokriće svog nemoralnog života?

4. Šta mislite preduzeti protivu ovih državnih funkcionera, koji su protežeri ovakvih ženskih, i koji su ih uposlili u svojim nadležstvima i drže ih pod svojom zaštitom?

5. Šta mislite preduzeti protivu onih državnih funkcionera, koji omogućuju svojim suprugama, da se bave intervencijama, i šta mislite preduzeti da se u buduće to onemogućiti?

6. Šta mislite preduzeti protivu onih ruskih izbeglica,

koji nemaju ni školskih ni moralnih kvalifikacija, a zauzimaju mesta u državnoj službi, kao i protivu onih, koji pomred zaposlenja u državnoj službi bave se poslovima, koji nedolikuju državnom službeniku?

U očekivanju Vašeg odgovora, molimo Vas, gospodine

Pretsedniče, da izvolite primiti uverenje o našem bližnjem poštovanju.

11. decembra 1932 godine u Beogradu.

Narodni poslanik
Jovo Princip s. r. i drugovi.

INTERPELLACIJA
NARODNOG POSLANIKA JOVA PRINCIPA I DRUGIH
ZA NA PRISTUPANJE KVALIFIKOVANIM LUDIMA
U DRŽAVNU SLUŽBU

U današnjem času privredni i ekonomski stanje naše države i hiljade mladih ljudi koji su izdržani na školama, ali koji nemaju ni osnovne kvalifikacije, a koji nemaju ni moralnih kvalifikacija, a koji zauzimaju mesta u državnoj službi, kao i protivu onih, koji pomred zaposlenja u državnoj službi bave se poslovima, koji nedolikuju državnom službeniku?

Da bi se ovo stanje moglo promeniti, potrebno je da se u državnoj službi uvede stroga selekcija, koja bi se temeljila na stvarnim kvalifikacijama i moralnim osobinama kandidata. Takođe, potrebno je da se u državnoj službi uvede stroga selekcija, koja bi se temeljila na stvarnim kvalifikacijama i moralnim osobinama kandidata.

Ovi ljudi koji nemaju ni osnovne kvalifikacije, a koji nemaju ni moralnih kvalifikacija, a koji zauzimaju mesta u državnoj službi, kao i protivu onih, koji pomred zaposlenja u državnoj službi bave se poslovima, koji nedolikuju državnom službeniku?

U današnjem času privredni i ekonomski stanje naše države i hiljade mladih ljudi koji su izdržani na školama, ali koji nemaju ni osnovne kvalifikacije, a koji nemaju ni moralnih kvalifikacija, a koji zauzimaju mesta u državnoj službi, kao i protivu onih, koji pomred zaposlenja u državnoj službi bave se poslovima, koji nedolikuju državnom službeniku?

Mi narodni poslanici...
U današnjem času privredni i ekonomski stanje naše države i hiljade mladih ljudi koji su izdržani na školama, ali koji nemaju ni osnovne kvalifikacije, a koji nemaju ni moralnih kvalifikacija, a koji zauzimaju mesta u državnoj službi, kao i protivu onih, koji pomred zaposlenja u državnoj službi bave se poslovima, koji nedolikuju državnom službeniku?